

פרוייקט העלאת יהודי סוריה ולבנון
ראיון עם הרב אברהם חמרה (1), חולון
תאריך: 18.10.1999
מראיין: אריה כהן

אריה כהן: הרב חמרה, אני מבקש בראיון להתרכז בנושא הקליטה של יהודי סוריה בארץ. אבל לפני שנתחיל את הראיון אני מבקש קצת לקשור אותך לעובדה שאתה כמובן יליד סוריה ואתה רב הקהילה. אז קצת בכמה משפטים. נולדת אני מבין ב-1943 ולמדת בתלמוד תורה. אז קצת לגבי הפעילות שלך שם כמנהיג הקהילה בקיצור, ולאחר מכן נעבור לענין של העליה שלך וההשתלשלות. הרב אברהם חמרה: קודם כל ברוך הבא, ברוכים הבאים. אתה מזכיר לי עכשיו את התאריך 18.10, זה אותו יום שאנחנו הגענו לישראל. זה היה ב-18.10.94.

ש: חמש שנים מלאו.

ת: חמש שנים. אני נולדתי ב-43', למדתי בגן של תלמוד תורה, בגיל שלוש נכנסתי. למדתי שם ביסודי וחטיבת ביניים, עד התיכון. תיכון לא היה בתלמוד תורה, אני עשיתי אותו בבית ספר אחר. ב-61' הייתי מורה, התחלתי להיות מורה בלימודי קודש בבית ספר תלמוד תורה. הפכתי למנהלו של בית הספר ב-63'. בשנת 70' נבחרתי כחבר בוועד הקהילה. ב-72' הייתי סגן הרב סלים תותאח ז"ל. הוא היה הרב הקודם, הרב הראשי של הקהילה. ב-76' נבחרתי כרב הקהילה. הייתי בתפקיד עד היום שיצאתי מסוריה. בשלוש השנים האחרונות גם כן הייתי נשיא הקהילה.

ש: זה מה שרציתי לשאול. ב-91' נבחרת כנשיא הקהילה?

ת: כן. כשנפטר סלים תותאח ז"ל שהיה נשיא הקהילה

ש: מתי הוא נפטר?

ת: ב-91'. המשכתי את התפקיד של נשיא הקהילה עד היציאה מסוריה.

ש: אני מבין שבסוריה, אחרי שניתן האישור ליציאה חופשית פחות או יותר, לפי מה שאני יודע, היציאה החופשית כבר התחילה ב-90' אפשר לומר, נכון? או קצת לפני זה?

ת: היציאה מסוריה זה תהליך של הרבה שנים. זה התחיל ב-77' כשהנשיא קרטור נפגש בז'נבה עם הנשיא אסד. הנשיא אסד העניק לקרטור בפגישה הזו

ש: מתנה.

ת: מתנה ל-14 בנות לצאת מסוריה ולהתחתן עם בחורים בקהילה הותיקה שגרה בברוקלין. וככה הוא המשיך לתת לבנות הרווקות. מ-77' עד 92' כמעט אולי 300, 350 בנות רווקות יצאו מסוריה והתחתנו בכל המשפחות בארצות הברית. ב-92' כשנפגשתי עם אסד, עם הוועד של הקהילה, אסד התיר את היציאה מסוריה. כשנתבררנו זה היה בדיוק ביום שביעי של פסח 1992. זה מאוד מענין ... שגירוש ספרד היה ב-1492. 500 שנה בדיוק, ואז אסד התיר את היציאה מסוריה. בסוריה כל הזמן היו יהודים, אבל גם בגירוש ספרד ב-1492, התפרשו יהודים מספרד בתוך הקהילה בדמשק ובחלב.

ש: זאת אומרת הושלם מעגל כמו שאומרים.

ת: כן.

ש: הייתי באמת מבקש ממך, וזו שאלה שאני לא מצאתי ששאלו אותך, מה היו הסיבות האמיתיות שהביאו את אסד, לדעתך, לתת ליהודים לצאת כמו תיירים, לא עם הרכוש, אבל לצאת?

ת: אני אמרתי לך עכשיו, היציאה מסוריה זה תהליך של הרבה שנים. אני חושב שהתהליך התחיל ממלחמת יום כיפור, ב-73'. אחרי המלחמה התנהל מסע דילוגים של קיסניג'ר עם נשיאי המדינות בסוריה ובמצרים. קיסניג'ר התחיל גם לדבר על היציאה מסוריה, על הקהילה.

ש: כאן בענין הזה, אתה כחבר ועד, כרב, היה לך מידע על זה שהוא מדבר גם בענין של יציאת היהודים?
ת: ב-73' שמעתי את זה מהחדשות. דיברו בחדשות שקיסניג'ר גם כן מדבר עם הסורים על המצב של קהילת יהודי סוריה.

ש: אתה מדבר על החדשות כאן מהארץ?

ת: כן. וגם אני זוכר ב-72' את אלן פוהר שהיה נשיא הקהילה בצרפת, גם כן דיבר עם אסד נשיא סוריה בקשר לעצורים מהקהילה שהיו נמצאים בכלא מסיבת

ש: נסיון בריחה

ת: נסיון בריחה או משהו כזה. מאז התחיל התהליך של הלחץ על ראשי סוריה להתיר לקהילה לצאת מסוריה. ... מלחמת יום הכיפורים, אלן פוהר מצרפת. את הלחץ שעשו הקהילות היהודיות על הממשלות שלהן להפעיל לחץ על נשיא סוריה אסד, שמעו רחוק בכל העולם. במיוחד נשיא ארצות הברית, קנדה וצרפת גם. מזכירי החוץ של ארצות הברית גם דיברו עם אסד. השגשוג והפריחה הכלכלית של הקהילה היהודית בסוריה שגדלו בעשר השנים האחרונות, השפיעו ... זה מה שהשפיע על הממשלה הסורית. אם הממשלה תיתן לקהילה לצאת אולי 15 או 20 אחוזים יצאו מסוריה. הכוונה שמתוך השגשוג הכלכלי של הקהילה

ש: חשבו בשלטונות שאולי לא כולם יצאו.

ת: כן. אולי 15, 20 אחוז יצאו מסוריה.

ש: זו נקודה מעניינת. מאיפה אתה מכיר את המחשבה הזו? זה מתוך השיחות שלך

ת: מתוך השיחות שניהלתי עם הממשל הסורי. אני לא רוצה לדבר על

ש: זה בסדר, דבר על עצמך.

ת: ... שלא יהיה

ש: זה בסדר. מה שעשית עשית.

ת: הדרך הנבונה, החכמה, שניהלתי עם הממשלה הסורית ועם כל הארגונים של הקהילות שנמצאות בצרפת, בארצות הברית, במקסיקו, בקנדה, בכל העולם. אחת הסיבות גם כן היא ההתמוטטות של ברית המועצות. כל אלה השפיעו או גרמו לאסד לשנות את המדיניות שלו בקשר לקהילה. גם מה שיותר חשוב, מה שאני זוכר ב-91', כשיצחק שמיר ניהל משא ומתן. בוועידת מדריד ראש הממשלה יצחק שמיר הצהיר שהוא לא רוצה לנהל שום משא ומתן עם סוריה עד שהממשלה הסורית תאפשר לקהילה היהודית לצאת מסוריה.

ש: אתה חושב שהאמירה הזו היתה משמעותית?

ת: זה גם עזר. אחרי כל השנים הוא מאד רצה להתקרב לארצות הברית. להיות

ש: לקבל עזרה כלכלית.

ת: ... לענינים, כן. כל אלה, כל הסיבות. אמרתי לך, זה תהליך של כמה שנים שהגיע הזמן עד ...

ש: עד שכל הענין הבשיל.

ת: כן.

ש: הבנתי. עכשיו הנקודה הזו של גרימה למצב שבו המצב הכלכלי של היהודים והמצב הבטחוני, הם הרגישו בטוחים, אני מבין שזה מצב שאליו שאף אסד? כדי להגיע למצב שמה? למה הוא התחיל בתהליך

הזה שמצב היהודים יהיה טוב יותר? מה הוא חשב בענין הזה? למה הוא רצה להיטיב את מצבם?

ת: בהתחלת השלטון של אסד, המדיניות שלו, גם כן לפי מה שאני זוכר, הוא נסע לברית המועצות ...

בכדי להפעיל לחץ על ברית המועצות אז להפסיק את העליה הרוסית, את יציאת היהודים מרוסיה. זו

המדיניות שלו מ-72'. אחרי עשרים שנה הוא שינה את כל המדיניות שלו. היה חכם. הוא ידע שיש תהליך

שלום שהתחיל ב-91', אין ברית המועצות עכשיו, הקהילה בשנים האחרונות הגיעה לשיא של פריחה

כלכלית. כל אלה השפיעו על אסד לשנות את המדיניות וגם לגמור עם הבעיה הזו. מה שמאוד השפיע

אולי, אם הוא גם כן יתן לקהילה לצאת, אולי אז יחסית כפי שאמרתי, 20 אחוז המקסימום.

ש: הוא חשב שרק 20 אחוז יצאו. יש תזה, רעיון, שאומר מפני שאסד שייך לכת העלווית, כלומר ...

במדינה, אז הוא רצה גם שכל המיעוטים כאחרים ירגישו טוב, כי זה יבטיח יותר טוב את שלטונו.

ת: בדרך כלל המדיניות שלו עם המיעוטים היא שהוא מכבד את המיעוטים. בדרך כלל הוא מכבד את כל

המיעוטים שנמצאים בסוריה.

ש: מתוך איזו מטרה? מה היתה המטרה שלו בלכבד את המיעוטים?

ת: את המיעוטים של הקהילה או בדרך כלל?

ש: של כל המיעוטים, גם את היהודים.

ת: הוא מיעוט.

ש: מפני שהוא מיעוט?

ת: כן.

ש: בסדר. אני מבין שאתה ניהלת הרבה מאוד מגעים, יצאת הרבה. דרך אגב, לא עשו לך בעיות בסוריה

לגבי היציאה? כשרצית לצאת, יצאת?

ת: כן.

ש: כל הזמן?

ת: אני ... בפעם הראשונה נסעתי בשנת 80'. אני, אשתי והבן שלי הגדול שהיה בן 4 שנים.

ש: מה השם שלו?

ת: סובחי.

ש: אבל אני מבין שקשרים יצרת עם יהדות קנדה

ת: עם יהדות קנדה, עם ארצות הברית, כן. עם ג'ודי ...

ש: לפני זה עם הבעל שלה.

ת: הבעל היה ראשון.

ש: דוקטור.

ת: כן, זכרונו לברכה.

ש: זה כבר ב-72' ...

ת: ב-72' התחיל קשר טלפוני. היו התכתבויות עד שנת 80'. אז הכרתי אותם בפעם הראשונה בשנת 80' בקנדה.

ש: הבנתי. אתה ניהלת מגעים עם הרבה מאוד ארגונים יהודיים, ואני הבנתי מתוך מה שקראתי שאחת המטרות שלך היתה למדר, כלומר שכל אחד ידע שיש לו יחסים איתך, אבל לא ידע על היחסים שלך עם ארגונים אחרים. אבל כשבאת הנה לארץ, אתה שמת לב שבקבלת הפנים כל אנשי הארגונים האלה באו לשם. זאת אומרת מישהו כיוון אותם. נכון?

ת: מישהו כיוון אותם

ש: עוד מישהו חוץ ממך ידע על הפעילות שלך עם ארגונים כאלה, אלף, בית, גימל, דלת. עם אנשים כאלה ואחרים. זאת אומרת מישהו הינחה אותך בפעולות שלך, אני מבין?

ת: כן.

ש: זאת אומרת לא היית לבד?

ת: אני תמיד מתייעץ עם אנשים.

ש: יפה מאוד. ברשותך נגיע לנקודה שבה אתה

ת: אתה מדבר על הארגונים. אני רציתי לאחד את כל המאמצים של הארגונים מכל העולם כדי שלא יגיעו לתחרות בין ארגון לארגון בבעית יהודי סוריה, שאז זה גם מגיע לסוריה ומזיק לקהילה. כל ארגון חשב שהוא לקח

ש: מוביל הדגל.

ת: כן, מוביל הדגל. כל ארגון ... אבל בסוף התגלה, אומרים בישראל שהצלחה יש לה הרבה אבות והכשלון יתום. בסוף כולם

ש: ההצלחה היתה של כולם.

ת: ההצלחה של כולם וכולם אומרים שאנחנו הבאנו, אנחנו הצלחנו להוציא את הקהילה היהודית מסוריה.

ש: אני גם מבין שאתה ניפגשת עם אנשי סוכנות. קודם בשיחה המקדימה סיפרת לי שניפגשת כמה פעמים עם יהודה דומיניץ. גם איתו ניפגשת אחרי שנת 80'?

ת: לא. הוא הראשון שניפגשתי איתו בארצות הברית.

ש: מתי זה היה?

ת: בשנת 80'. הפגישה היתה עם מנכ"ל הג'וינט. לא מנכ"ל

ש: נשיא הג'וינט?

ת: יש נשיא ויש

ש: יש מנכ"ל.

ת: מנכ"ל, מנכ"ל הג'וינט היה

ש: אתה מדבר על מר גולדמן?

ת: מר גולדמן.

ש: יחד איתו ניפגשת?

ת: כן. הפגישה היתה בשנת '80.

ש: בניו-יורק?

ת: כן. אז הכרתי את איש הסוכנות הראשון, יהודה דומיניץ. דיברנו על המצב, על הקהילה, על הכל. כל הקשר שהיה לי עם ארצות הברית, עם הג'וינט. גם בקנדה, כפי מה שדיברנו, ג'ודי ... אשתו של ... זכרו לברכה. כל הזמן הייתי בקשר איתם. גם יש אחד בצרפת, רוז'ה פינטו.

ש: איזה ארגון הוא מייצג?

ת: "נס ציונה".

ש: ארגון של יהודי צרפת?

ת: כן. הוא הפעיל לחץ על הממשל הצרפתי עד שהגיע למצב שנשיא צרפת אז

ש: בסדר, אני אדע ...

ת: נשיא צרפת

ש: בשנות השמונים?

ת: ביקר בסוריה ודיבר עם אסד על המצב של הקהילה.

ש: לפי התחושה שלך, הענין זה של הפעילות של הארגונים, ההפגנות, אלן פוהר בצרפת, כל הדברים האלה, ואולי גם מהארץ התחילו ככה איך אומרים לעשות קצת הפגנות פה, הארגון של דוד סילברה שאתה מכיר אותו שהיה מעורב, ידיד, מועצה כזאת, מועצה אחרת. אתה עם הקהילה שלך הרגשת שזה עוזר לכם או מזיק לכם?

ת: כל הזמן אני ידעתי על הלחץ, על ההפגנות, על המצעדים שעושים בקהילות. אבל לסוריה זה לא עוזר, רק השקט

ש: הפעילות השקטה.

ת: הפעילות השקטה.

ש: היא יותר?

ת: זה מה שדיברתי, שהארגונים

ש: אתה ביקשת מהארגונים שקצת ימתנו את הביקורת?

ת: ימתנו ויפעלו בשקט עם סוריה.

ש: במישור הדיפלומטי יותר?

ת: במישור הדיפלומטי.

ש: את זה אתה ביקשת גם?

ת: זה מה שביקשתי. פעם אחת אחד מראשי המודיעין בסוריה אמר למשל - אנחנו ניקח אחד מהקהילה ונמרח את הגוף שלו בדבש ונביא דבורים על האדם הזה, אנחנו יכולים. בקיצור, יש שמועות לא טובות על הממשל הסוריה בקשר לקהילה היהודית בסוריה. מה שהם עושים יותר גרוע, שהם לא יגיעו לשמועות שמדברים עליהם הארגונים או המדינות שם. הבנת או לא הבנת אותי?

ש: אני הבנתי שמבחינת השלטון ... שלא יעזור.

ת: כמה שהם יהיו רעים, אני לא רוצה להגיד רעים, כמה שהם יהיו לא טובים עם הקהילה, הם לא יגיעו לדיבורים שמדברים עליהם בעיתונות או בהפגנות או במצעדים.

ש: אני מבין. זאת אומרת, מבחינת הממשל הסורי זה לא כל כך הפריע. זאת אומרת זה לא הטריד אותם, אתה אומר, ההפגנות

ת: אני זוכר שההפגנות והרעש התחילו ב-72', כשישראל גילי זכרונו לברכה היה שר ההסברה, והוא אמר בכנסת – כל הקהילה היהודית בסוריה הם ישראלים, ביום הראשון שהם מגיעים לישראל הם יהיו ישראלים. ככה דיבר, עשה רעש גדול.

ש: אתה חושב שמאותה שנה

ת: מאותה שנה כל הזמן היו בלחץ, היה רעש. היו מצעדים, הפגנות, וזה לא עזר. עד שבזמן האחרון אני פניתי וביקשתי שינמיכו קצת מהרעש

ש: ממי ביקשת ובאיזו שנה זה היה?

ת: ארגונים שאני הכרתי ...

ש: באילו שנים התחלת? כלומר הגעת למסקנה שהרעש ...

ת: לא זוכר בדיוק באיזו שנה אבל אני יודע שלא פעם ולא פעמיים ביקשתי את זה.

ש: במהלך השנים?

ת: במהלך השנים. היו עליות וירידות ברעש. פעם ככה, פעם עוזר, פעם לא עוזר. פעם עוזר במה? כשבאים נשיא המדינה ושרים, אנשי קונגרס וסנאטורים שמבקרים בסוריה וגם מבקרים בקהילה. היה לזה גם השפעה על הממשל הסורי, שיש אנשים שדואגים.

ש: שדואגים מבחוץ.

ת: דואגים מבחוץ לקהילה. מצד אחד זה עוזר. מצד שני, סוריה יודעת ושומעת את כל מה שקורה בחוץ, אבל לא רצתה לפתור את הבעיה עד שהגיעה למצב שאין ברית המועצות עכשיו ושהתחיל משא ומתן עם ישראל והיא רוצה להתקרב גם כן לארצות הברית. ככה, עד שהגיע היום, כמו שאומרים

ש: שכל הגורמים הבשילו.

ת: עד שהקץ הגיע.

ש: יפה. היה לך ניתוח יפה.

ת: ככה זה מה שקרה.

ש: שאלה אחרונה בענין הזה, היה שיתוף פעולה בינך לבין גורמים ישראלים בנושא הזה של לעשות רעש, להנמיך? אולי בין גורמים דיפלומטים?

ת: כל הזמן.

ש: כשהיתה בעיה מיוחדת, למשל כשאסרו יהודים בסוריה, ביקשתם שירעישו כדי לשחרר את היהודים?

ת: כל הזמן. כל הזמן התייעצתי, על כל גדולה וקטנה.

ש: כל אירוע, כל בעיה גדולה וקטנה, היה לך

ת: עם מי להתייעץ.

ש: בוא נגיע ברשותך לנקודה שבה אסד מתחיל לשחרר. באיזה שהוא שלב אתה אומר – עכשיו אני כבר יכול לצאת. מתי היה הרגע? מתי ההחלטה הזו גמלה בליבך?

ת: בדקתי מאוד את המצב וראיתי שאין מה לדאוג בקשר לקהילה. אם יש אנשים שרוצים להישאר זו הזכות שלהם. גם כן התייעצתי עם רבנים, אם אני הרב של הקהילה ואני עוזב את הקהילה עכשיו, אולי בר-מינן חס וחלילה [יהיה עלי] איזה עוון, איזו אשמה. זו מצוות הלכה. התשובה היתה ככה – כל זמן שאתה מרגיש, אם אתה נמצא ואתה יכול לעזור יותר או לעשות משהו, לעזור לאנשים, אתה חייב להישאר. אבל אם אתה רואה, אתה מרגיש שעכשיו הקהילה יכולה לצאת והם לא רוצים לצאת, ויש להם את כל האישורים של שוויון זכויות ואשרת יציאה, אם יש להם את כל הדברים והם רוצים להישאר זו הזכות שלהם, שיישארו.

ש: לא בכך האשמה.

ת: אבל אתה לא אשם. זה מה

ש: הבנתי. נתון טכני ... כמה יהודים יצאו כבר כשאתה החלטת לצאת?

ת: שמונים אחוז מהקהילה.

ש: אה, כבר שמונים אחוז?

ת: שמונים, שמונים וחמישה אחוז מהקהילה יצאה.

ש: אז אתה אומר ששמונים וחמישה אחוז יצאו כבר, ואז החלטת שאתה לוקח את המשפחה?

ת: אני לא לקחתי את המשפחה הבן הגדול נסע בהתחלה ואחר כך שתי הבנות ואחר כך אשתי והבנים שנשארו. אני הייתי הולך ושב מסוריה לארצות הברית, עד שסידרתי, עד שעשיתי מה שצריך לעשות.

בסוף היתה פעם שהממשלה בסוריה הפסיקה לתת אשרות יציאה

ש: דרך אגב, למה זה קרה?

ת: לא יודע בדיוק לאיזו מטרה.

ש: להראות מי כאן בעל הבית?

ת: כן, כן.

ש: זה לא מפני שלמשל לסורים הגיע מידע שיהודים מסוריה וברוקלין מתחילים להגיע לארץ?

ת: לא, אני לא חושב.

ש: זו לא הסיבה?

ת: ... ברגע הראשון שהיהודים יצאו או נסעו מארצות הברית בסוריה הזעיקו את כל

ש: היה ברור בסוריה?

ת: לא ברור, אבל ידעו שיש אנשים שעולים לישראל.

ש: מאיפה יש לך את המידע הזה?

ת: זו הרגשה. לא הרגשה, יש קשרים למשל, יש טלפונים, יש מכתבים, יש מברקים, יש הכל. סוריה היום

ש: מדינה פתוחה.

ת: פתוחה, כן.

ש: אז אתה מגיע לברוקלין, אני מבין?

ת: כן, אני מגיע לברוקלין עם המשפחה. צירפתי את המשפחה. פעלתי גם בברוקלין בענין הקהילה, עד שהגיע הזמן לעלות לישראל.

ש: עכשיו קצת לגבי העבודה בברוקלין. עבודה אני מתכוון לעבודת העלייה. אני מבין שכבר פעלו שם אנשי סוכנות. הסוכנות תמיד היתה במנהטן, היה משרד. יהודים כבר התחילו ללחוץ שרוצים להגיע לארץ, נכון?

ת: כן.

ש: כמה יהודים לדעתך התחילו באמת לדרוש עליה לארץ? מה היו הסיבות שלהם בשלבים הראשונים, כשעוד לא הפכו את הענין הזה לרשמי?

ת: רשמי לא.

ש: אז אם כך סודי.

ת: למה אתה מתכוון? אילו יהודים?

ש: אני מתכוון ליהודים שיצאו מסוריה והגיעו לברוקלין. לא כולם הסתדרו שם יפה מאוד.

ת: הקהילה היהודית בסוריה, החלום שלה כל הזמן היה לנסוע לישראל. כשהגיעו לארצות הברית זה [היה] לתקופת מעבר. אבל אל תשכח שסוף סוף בשנת '77 התחילו הבנות להגיע לארצות הברית, התחתנו שם, היו להן משפחות. מ-62' עד '77 זה 15 שנה. ב-15 שנה היו נכדים, היו משפחות. היו הרבה משפחות בארצות הברית. כשהקהילה הגיעה לארצות הברית, זו היתה תקופת מעבר. לא איפשרו למי שרוצה לעלות לישראל. חששו אולי סוריה תפסיק לתת לנשאים בסוריה לצאת. חששו כמה חודשים ככה.

ש: מתי הפסיק החשש הזה? למה הפסיק החשש הזה?

ת: במשך חמישה, ששה חודשים, עד שהגיעו למסקנה שסוריה

ש: לא תגיב בחומרה.

ת: כן.

ש: הבנתי. מה עשית שם בברוקלין? זאת אומרת היית רב הקהילה

ת: בברוקלין מי שחסר לו, אני כל הזמן הייתי, ככה אני מרגיש, אולי אנשים אומרים, אני הרגשתי כמו הכותל המערבי של הקהילה. ... אל תשאל, מה זה, מפה, שם, ככה. בארצות הברית יש ענין הרי, יש את הג'וינט ויש "ביקור חולים" ויש כל מיני אנשים שעזרו לקהילה שאני הייתי בקשר איתם. כל מי שחסר לו משהו, מהסוכנות

ש: פתחת שם משרד?

ת: לא. הכל עבדתי מהבית. גם כן פה בארץ אותו הדבר.

ש: כן, את זה ראיתי לפני

ת: אותו הדבר, עד היום. ניהלתי מהבית שלי. אולי בהתנדבות. אני לא חושב שיש אנשים בישראל או בארצות הברית שמנהלים ... בטלפון, שיחה טלפונית, לא מרימים טלפון לקשר באיזה נושא, איזה ענין, אלא הם מנהלים במרכז שלהם, בעבודה שלהם. אבל ברוך השם כל הזמן דאגתי לקהילה.

ש: אנשים הגיעו אליך. אתה שמעת מהם לחץ לעלות לארץ?

ת: לחץ? מה זה לחץ?

ש: אמרו לך, ביקשו ממך – אנחנו רוצים, תפעל בשבילנו, אנחנו רוצים להגיע לישראל. שמעת את הלחץ הזה?

ת: שמעתי מאנשים. שמעתי את זה ושמעתי גם כן שאנשים רוצים להישאר בארצות הברית. למה? כי הם לא רוצים, עוד פעם, זו משפחה עם ילדים. אם אתה למשל הסתדרת לכמה חודשים, זה גם לעבור למדינה אחרת. ... התגשמות של חלום. זה מאוד קשה. יש אנשים שרצו להישאר בארצות הברית.

ש: מראש?

ת: לא מראש. התרגלו לארצות הברית. התרגלו למשפחות שלהם, לנכדים שלהם שהם ניפגשו איתם בארצות הברית. יש אנשים שחשבו מראש

ש: זה מקומנו.

ת: כן. זה הבית שלהם.

ש: אני מבין שהיה לך קשר שהיה בלתי מחייב. זאת אומרת זה לא היה משהו רשמי, לא היה לך תפקיד רשמי שם בברוקלין – אני הוא זה שפותר את הבעיות. באו אליך מדרך הטבע, נכון?

ת: מדרך הטבע, אבל כל זמן שיש מישהו שחסר לו למשל כרטיס נסיעה, חסר לו לילדים בישיבות, בדרך הטבע באים אלי ומבקשים.

ש: אוקיי. מה היה הכח שלך כדי לעזור להם? איך יכולת?

ת: על פי הבעיה של המשפחה. אם זו בעיה של כרטיס נסיעה או ככה, אני מתקשר למי שהוא בעל הבית. אם זה ענין של ישיבות, של בית כנסת, של אנשים, אינני יודע. כל מיני דברים.

ש: אני מבין שכדי לפתור בעיות אתה צריך כסף. איך זה הסתדר מבחינתך?

ת: בארצות הברית או בישראל?

ש: אנחנו עדין בארצות הברית, עוד מעט נגיע

ת: בארצות הברית יש את "ניאנה", גוף שעוזר לקהילה. "היא"ס" גם כן עוזר לקהילה שם. [גם] "ביקור חולים" של הקהילה.

ש: באמצעות הקשרים שלך?

ת: כן.

ש: אני אגיד לך למה אני שואל. בזמנו כשניפגשת עם גולדמן מהג'וינט, הוא אמר לך משפט שאתה אמרת

אותו – יש לך קופה חפשית, כל מה שאתה צריך הג'וינט יממן. אני מבין שזה היה גם בארצות הברית?

ת: לא, בארצות הברית לא. הג'וינט פעל בסוריה. היה עוזר לאנשים שלא נמצאים בארצות הברית, אלא במדינות מצוקה. בכל הזמן שהייתי בסוריה, הקשר היה חזק גם עם הג'וינט, וכל הכסף שהג'וינט העביר לסוריה, זה מה שקשור למשפט שעכשיו אתה אמרת אותו. אבל בארצות הברית הקשר עם הג'וינט היה מתוך שאם יש אנשים עוד בסוריה וחסר להם איזה כרטיס. ככה דיברתי עם הג'וינט.

ש: אבל לא לגבי אלה שהיו בארצות הברית כבר? שם הג'וינט לא עזר?

ת: הוא תמיד עזר בדרך הקיצור.

ש: מה זאת אומרת?

ת: הוא מדבר גם כן עם "ניאנה", עם ככה. יש ארגונים שעוזרים אבל לא ישירות עם הג'וינט.

ש: שקשורים אליו.

ת: קשורים לג'וינט – "ניאנה", "ביקור חולים".

ש: מהשלטונות בישראל גם כן היתה עזרה כספית ליהודים בברוקלין?

ת: אני לא חושב

ש: או שרק באמצעות הסוכנות?

ת: כן, באמצעות הסוכנות.

ש: הבנתי. עכשיו יש לי שאלה בענין קצת טכני – השלטונות הסוריים לא הערימו קשיים ביחס להעברה

של הכסף לדמשק? לא היתה בעיה, היה חשבון חפשי בבנק ויכולת לעשות בלי שום בעיה?

ת: הכסף הרשמי היה, השם של הג'וינט לא היה מוכר בסוריה.

ש: ליהודים לא היה מוכר אתה מתכוון?

ת: לא.

ש: לשלטונות?

ת: לא ליהודים ולא לשלטונות.

ש: הבנתי.

ת: כל הכסף שהיו מעבירים מארצות הברית היה בשם הקהילה הותיקה היהודית הסורית שנמצאת

בברוקלין. בהתחלה זה היה בשם הרב קצין זצ"ל שהיה הרב הראשי של הקהילה שם. זה היה בשם שלו.

למשל אם אתה קורא את ההמחאה של הבנק, כתוב בסוף "הרב קצין", הרב הראשי של הקהילה היהודית

בארצות הברית, בברוקלין. השם של הג'וינט לא היה מוכר. לא לממשלה הסורית ... גם כל הקשר שלי

עם הג'וינט, הכל היה סודי.

ש: כן, זה ברור לי. אבל בכל אופן מה שאני הבנתי ממך עכשיו זה שהג'וינט העביר כביכול לרב הקהילה

ת: לא. העביר את הכסף, אבל בשם הרב קצין.

ש: בשם הרב קצין. הוא היה כאילו תחנת המעבר?

ת: כן.

ש: הבנתי, בסדר, יפה. עניית כאן משהו שהיה קצת, דרך אגב בדמשק היה לך גזבר איתך?

ת: היה ועד הקהילה.

ש: זה לא היה מישהו

ת: היה ועד של שני אנשים. זה היה גזבר, מנהל חשבונות.

ש: מי זה היה?

ת: בהתחלה זה היה רפול יתשה. הוא נפטר, זכרונו לברכה.

ש: בסוריה?

ת: בסוריה, כן. בדמשק. הבן שלו לקח את התפקיד.

ש: מי זה הבן שלו?

ת: אלי יתשה. הוא היה מנהל חשבונות.

ש: במקצועו?

ת: כן, והם ניהלו את החשבונות של הקהילה. היתה קופה, היתה כספת גם כן בקהילה, והם היו אחראים על הכסף. אבל כל הזמן הכסף הועבר על השם שלו.

ש: אליך?

ת: יש לו היסטוריה, לנושא הבאת הכסף. בהתחלה, לפני שאני הייתי חבר בוועד של הקהילה הייתי מנהל בית ספר של תלמוד תורה. בזמנו היה נשיא הקהילה ד"ר יצחק איזק טוטאח ז"ל. הוא היה נשיא הקהילה.

אבל לפני שהוא נפטר

ש: סלים טוטאח?

ת: לא. יצחק. הוא היה דוקטור, רופא. פעם היתה לו איזו מחלה. היה מאוד חשוב שהוא יסע מחוץ לסוריה לענין רפואה, להתרפא. והכסף היה מועבר על השם שלו. אבל אולי זה יקח חודש, חודשיים. מי יקבל את

הכסף מהבנק? הוועד של הקהילה שהיה אז החליט

ש: שהכספים יועברו על השם שלך?

ת: על השם שלי כל זמן שהד"ר מחוץ לסוריה. כשחזר ד"ר טוטאח לסוריה בענין מוסרי, אני כתבתי לארצות הברית שהדוקטור חזר ואני מבקש להעביר את הכסף על השם שלו. בשנת '70, כשהיה ועד חדש

לקהילה

ש: כשנבחר ועד חדש?

ת: כן, הם בחרו שהצ'ק או הכסף יגיעו לרב חמרה. מאותו הזמן עד היציאה זה נמשך כל הזמן בשם שלי.

ש: הבנתי. כבוד הרב, אני מבקש להבין האם היה שיתוף פעולה מרצון בינך לבין הארגונים? הארגונים פנו אליך בבקשה שתעשה כך, שתשכנע? במיוחד לגבי הסוכנות. הם ביקשו ממך שתהיה שליח עליה, כמו

שאומרים? שתשכנע לעלות?

ת: העליה זה בדם שלי. לא צריך איזו בקשה

ש: חוץ מהחינוך.

ת: כן, חוץ מהחינוך. תמיד היה קשר עם הארגונים והיה קשר חזק, קשר מאוד מאוד טוב היה, עם כל הארגונים. עם הג'וינט, עם קנדה, עם רוז'ה פינטו מ"נס ציונה", עם הסוכנות ועם הקהילות של ארצות

הברית, למרות שעכשיו אנחנו לא בקשר כל כך טוב. אבל בזמנו היה הקשר מאוד חזק עם כולם. עם כולם, כמו שאומר אהוד ברק, ראש ממשלת ישראל – ראש ממשלה לכולם. גם אני, עם כולם היה הקשר

מאוד חזק.

ש: אתה בראיון שלך מזכיר אדם בשם רוז'ה ביסמוט מראשון לציון?

ת: איש מראשון לציון? לא. רוז'ה פינטו אולי, הוא מצרפת.

ש: זה מישו מהארץ ...

ת: רוז'ה? לא.

ש: טוב, תיכף אני אסתכל אצלי. אוקיי, אז אני מבין שהיה שיתוף פעולה.

ת: שיתוף פעולה מלא.

ש: ברגע שרבין כראש ממשלה מחליט שזה בסדר, אפשר לתת ליהודים לבוא מברוקלין לארץ, מאותו רגע אני מבין שהיתה פעילות לעבור אולי מבית לבית ולשכנע אנשים – תבואו, ניתן לכם כך, ניתן לכם אחרת. ספר לי קצת על הפעילות הזאת. איפה היא התרכזה, מי עשה אותה?

ת: זה מה שעשתה הסוכנות. הם באמת פעלו חזק בארצות הברית, במיוחד ישראל סרוק כשהיה האחראי בסוכנות. הם פעלו חזק בקרב הקהילה. הם ביקרו בבתים ושיכנעו הרבה אנשים.

ש: ... שיתוף פעולה, זאת אומרת מה ...

ת: שיתוף פעולה כמו למשל עם הרופאים. רופא למשל היה מלך בדמשק. עכשיו בארצות הברית הוא רוצה לעלות לישראל. דיברו עם הרופאים, אמרו להם שימצאו להם מקום עבודה, שיהיו יותר מכובדים בארץ, לא כמו בניו-יורק. יקח הרבה זמן עד ש: שיקבלו את הרשיון.

ת: את הרשיון, את הכבוד שלהם. בארץ יש מתחרים, אבל הם גם כן מאוד יכולים לעזור להם לעבור את המבחנים בקלות. כל משפחה יש לה את הבעיה שלה. מצד מקצוע, מצד השכלה. הם גם דיברו עם המשפחות.

ש: השיטה, אתה אומר, שבא איש סוכנות, למשל ישראל סרוק, שהוא אשכנזי. איך הוא דיבר? הוא לקח אותך למשל לפגישות האלה? הוא לקח מישהו שאתה מינית?

ת: לא. אני הייתי הולך ושב מארצות הברית לסוריה, אני לא יכולתי

ש: אה, לא עסקת בזה?

ת: לא עסקתי בזה, אבל יש אנשים מהקהילה שהוא לקח אותם.

ש: אתה ביקשת מהם?

ת: כן, אני הייתי בענינים. פעם ישראל סרוק היה בחתונה, היינו ביחד, אבל ככה שם הוא לבד ואני לבד. כאילו אני לא מכיר אותו

ש: אהה, הכרת אותו לפני זה כבר. אתה מדבר על לפני '92?

ת: בטח שהיה קשר עם הקהילה לשכנע את המשפחות ... שיעלו לישראל.

ש: כשניפגשת בחתונה עם ישראל סרוק זה היה עוד לפני '92? חתונה שהיתה לפני זה?

ת: לא. אחרי '92. ב-'92 התחילו לצאת

ש: למה לא יצרת איתו קשר בחתונה? הכרת אותו, לא?

ת: אני הכרתי אותו אבל מול האנשים זה לא מקובל שאני מכיר אחד מהסוכנות ועוד יש אנשים שבאים מארצות הברית וחוזרים מארצות הברית לסוריה. אולי יהיה משהו, אולי ישמעו. תראה מה ההבדל בין הארגונים והסוכנות, בין האנשים שעשו הפגנות ומצעדים. מה שאתה יודע. יש הבדל גדול בינם לבין העבודה שעושה הרב בסוריה. הבדל מאוד מאוד גדול. אתה לא יכול לתאר מי שעושה מחוץ לסוריה [לעומת] מי שנמצא בפנים. משום כך, למשל, יש משפט בערבית שאומר: "אידוּ בְּלָאָר" – הידיים בתוך האש. מאד מאד ... אני למשל פה בארץ יכול ללכת ברחוב ולקלל את אהוד ברק, ראש ממשלת ישראל.

זה לא נהוג בסוריה. גם בכל המדינות הדמוקרטיות, כמו למשל ארצות הברית, קנדה, צרפת, מקסיקו ... אין בעיה לעשות הפגנות, מחאות, מצעדים. אבל בסוריה, פה ושם

ש: זו בעיה, זה ברור.

ת: זו בעיה מאוד

ש: יש הבדלים, אתה מתכוון, בצורת המאבק.

ת: בגלל זה, כל זמן שאני הייתי בסוריה, הקשר עם כולם היה מאוד חזק. אבל כשהגעתי לישראל,

כשהג'וינט עשה לי את ההפתעה אחרי שהגעתי

ש: את קבלת הפנים?

ת: לא את קבלת הפנים. כשעליתי לישראל הזמינו אותי לאיזו מסיבה, לאיזה אירוע בג'וינט בארצות

הברית, וקראו להצלת יהודי סוריה "מבצע אברהם", על השם שלי. פה קצת מהארגונים זה לא מצא חן

בעיניהם. למה? – אנחנו שעשינו, אנחנו שפעלנו, מה זה

ש: אתה מדבר על ארגון יהודי סוריה בארץ? קלאש?

ת: לא רוצה לדבר על אנשים, אבל ככה סתם לא נכנס ככה.

ש: הבנתי. אנחנו עוד נגיע לצדדים האלה. אם כך אתה אומר שהפעילות של הסוכנות היתה להגיע מבית

לבית. לפי מה הם ידעו להגיע לבית של היהודי הזה או לבית של היהודי האחר? הם קיבלו מידע מאיפה

שהוא, שמישהו חושב לעלות, רוצה לעלות ... לשכנע?

ת: לא, הם ידעו, היה להם מידע שכל הקהילה רוצה לצאת. אבל כל משפחה יש לה את הבעיות שלה

לחשוב על העליה - זה אולי מודאג מצד העבודה שלו, זה מצד הבנים שלו. אני חושב שיש אנשים שבחרו

להתחתן בארצות הברית, לעלות לישראל בגיל 17, 18, כדי שיקבלו את הזכויות שמעניקה להם הסוכנות

היהודית. למשל אם הוא רווק שהתחתן הוא מקבל יותר, מקבל דירה, מקבל משהו שיהיה לו יותר קל

להיקלט בישראל.

ש: יותר נוח.

ת: לכל משפחה יש לה את

ש: כן, אז איך הם ידעו? הם לא באו אל כל המשפחות.

ת: הם לא באו אל כל המשפחות, אבל כל משפחה שהם מכירים שנמצאת באיזו כתובת, היו קובעים זמן

מראש, באים לביקור, ביקרו את המשפחות ועודדו את האנשים לעלות.

ש: מה שאני רציתי לשאול, האם היה לך איזה איש קשר מהיהודים החדשים האלה או מהיהודים

הוותיקים בברוקלין שביקשת ממנו – תעזור לסוכנות, תוביל אותה

ת: יש אחד שמכיר את הקהילה, הוא חלבי, אלבר זעפרני. הוא ידע את הכתובות שלהם.

ש: הוא היה שייך לארגון "ביקור חולים"?

ת: לא ל"ביקור חולים". הוא לא היה שייך לארגונים. אדם פרטי שעזר גם כן בקשר עם הסוכנות ועם

המשפחה.

ש: זה היה האיש המקשר?

ת: זה לא היה קשה. בברוקלין חיי הקהילה לא כמו בישראל. אתה נכנס לבית הכנסת, היית באיזה אירוע

משפחתי, אתה מכיר את האנשים, אתה רואה את האנשים. זה לא קשה להגיע לאנשים. אבל הסוכנות

רצתה לעשות פעילות עידוד לקהילה. גם כשאני הייתי בסוריה, הלכנו אנשים מישראל וניפגשו עם הקהילה ועודדו את האנשים לבוא לישראל.

ש: אתה מתכוון לפעילות של אנשי ארגון יהודי דמשק?

ת: כן. יוסף קלאש שמעתי שהיה פעם בארצות הברית.

ש: פעמיים אפילו ...

ת: פעמיים. וחביב קצב שהוא מצד משרד השיכון. היה אחד, אריה מזרחי אולי גם. וגם דוקטור אחד,

שכחתי את שמו, פרופסור

ש: עם הרופאים?

ת: עם הרופאים, כן. גם הוא ניפגש איתם וביקש מהם לעלות. הוא אמר להם שהוא מוכן לעזור להם.

ש: לרופאים?

ת: לרופאים. כל הפעילות ...

ש: ... בר-לב?

ת: בר-לב גם כן היה.

ש: יש לי שאלה. היה עוד אחד מארגון דמשק, שכחתי את השם שלו. לא חשוב, אני תיכף אזכור.

ת: אבל מה, בקשר למה?

ש: בקשר לפעילות של העליה. הוא היה נציג. הוא היה אחר כך איתך בוויצמן 2.

ת: יאיר בוקעי?

ש: יאיר בוקעי.

ת: הוא היה מהסוכנות.

ש: הוא היה מטעם הסוכנות?

ת: כן.

ש: אבל הוא היה גם נציג של הארגון של דמשק פה?

ת: כן.

ש: איך הם עבדו החברה האלה?

ת: איפה אתה מתכוון?

ש: בברוקלין, בפעילות של עליה, לשכנע אנשים לבוא ארצה. איך לפי דעתך, הם עבדו נכון, לא נכון? גם

ביחס לסוכנות. כי היו שם טענות, אתה יודע.

ת: אני חושב שמי שהשפיע זה ישראל סרוק. הוא היה פעיל, הוא יהודי חם, לא קר. גם הוא ניצל את

ההזדמנות, ניצל את השעה. למשל אם אדם כבר נקלט או הסתדר במקום, זה מאוד קשה לחשוב עוד

הפעם להעביר את המשפחה וללכת למקום אחר. הוא ניצל את הזדמנות הזאת ופעל ועשה מה שעשה.

ש: לפי מה שאני מבין ממך, ישראל סרוק אמר שצריך לרכוז את המאמץ בעליה לאלה שעדיין לא הסתדרו

בברוקלין?

ת: בזמן שהוא פעל אני חושב שרוב ...

ש: לפי דעתך, מי פעל בצורה יותר נכונה כדי לגרום ליהודים מסוריה לבוא ארצה, אנשי הסוכנות או אנשי ארגון יהודי דמשק פה מהארץ, קלאש וכו'?

ת: אני חושב שהיה שיתוף פעולה, אבל ישראל סרוק כאיש סוכנות לא נשאר במשרד שלו עד שהאנשים יבואו ויבקשו. הוא גם כן עשה פעילות בשטח, במשפחות. ביקר פה ושם ועודד את האנשים. הוא ניצל את ההזדמנות שזה "חם"

ש: שהם עדיין לא נקלטו בארצות הברית.

ת: עדיין לא נקלטו וברוך השם הוא שיתף פעולה עם ... אני לא מזלזל באנשים חס וחלילה. היה שיתוף פעולה אבל הוא עבד בשטח.

ש: לפי מה שהבנתי ממך, אנשי קלאש והאנשים שעבדו איתו, הוא יותר התרכז בבית הכנסת במפגשים כאלה גדולים

ת: כן, אבל סרוק והסוכנות היו בשטח, במשפחות

ש: בבתים של האנשים.

ת: בבתים של האנשים.

ש: גם יוסי שרגא, נכון?

ת: יוסי שרגא גם כן. כל הסוכנות. ישראל סרוק ויוסי שרגא ביקרו במשפחות, בבתים שלהם. זה נותן השפעה.

ש: יותר משפיע אתה אומר.

ת: יותר משפיע. למשל יש פקידים, יש הבדל בין פקיד לפקיד. אני למשל התפקיד שלי במשרד, בא אדם, אני עוזר לו, נותן לו מה שצריך, מה שהוא מבקש. אבל ללכת הביתה, לפה, לשם? אולי יש, כל אחד יש לו את המנטליות שלו, את התרבות שלו, את השיטה שלו.

ש: אתה אמרת לי שאתה יודע שיוסף קלאש היה פעמיים וניפגש עם האחים בבית הכנסת. אני יודע שהיו קצת הבדלי גישה בין קלאש לבין אנשי הסוכנות. אמרו לי שקלאש הבטיח הרבה דברים שאי אפשר היה לקיים. מוכר לך העניין הזה? זה היה נדמה לי באיזה מפגש גדול והיה עימות בינו לבין ישראל סרוק. אתה מכיר את ...

ת: אתה יכול לשאול את ישראל סרוק ואת יוסף קלאש על מה

ש: אני שאלתי, בסדר

ת: אני לא יודע

ש: אתה לא מכיר את

ת: לא מכיר, לא.

ש: פשוט רציתי לשמוע חוות דעת של מישהו שהיה שם מהצד. לפי דעתך, השיטה של מי עזרה יותר להביא יהודים לארץ, של הסוכנות או של קלאש?

ת: השיטה של ישראל סרוק.

ש: השיטה של ישראל סרוק

ת: אני לא אומר של הסוכנות, אני לא מכיר את כולם. אני מכיר את ישראל סרוק כאיש חם שפעל הרבה למען עלייתם של יהודי סוריה מארצות הברית.

ש: נכנס בית בית, ותמיד היה איתו מי?

ת: הוא יכל לשבת במשרד ולחכות.

ש: הוא העדיף לצאת?

ת: כן.

ש: מי היה אמרת לי המתווך או איש הקשר?

ת: איש הקשר לכתובות היה אלבר זעפרני, הוא חלבי.

ש: הוא גם בא איתו הביתה?

ת: כן, באו ביחד. ביקרו אנשים ביחד. גם כן אני ביקשתי כמה פעמים מאנשים במשפחות שלא רוצים לגלות, כלומר לא רוצים שאנשים אחרים ידעו שהם רוצים להגיע לארץ.

ת: רוצים להגיע לישראל. גם כן ביקשתי מהסוכנות שזה יהיה פגישה סודית ככה, לדבר עם האנשים, לעודד את האנשים. היו גם ד"ר מאיר בלאט ואלבר אייל ... "ביקור חולים". מישהו שרוצה איזו עזרה כספית, איזו עזרה לבתי ספר בארצות הברית, לשיבות, הם פעלו

ש: להיטיב את המצב. אבל אני מתרכז בענין הזה של פעילות למען העליה לארץ.

ת: למען העליה לישראל זה היה כפי שאמרתי לך.

ש: יפה. היתה לך השפעה או פעילות ביחס לתנאים שנתנו ליהודים כאן בארץ? תנאים משופרים?

ת: אני תמיד דיברתי על הקליטה. כמה שהקליטה תהיה יותר טובה, תהיה יותר מסודרת, אז יכולה להקל על העולים. מצד שני יכולה לעודד את האנשים שנשארים בארצות הברית, לקחת את ההחלטה הכי משמעותית לעלות לישראל.

ש: אני מבין שבשלב מסויים היהודים נמצאים פה כבר ואתה מחליט מתישהוא להגיע הנה. אחרי כמה שנים זה היה? אתה עלית ב-94'

ת: מ-92' עד 94', שנתיים בערך.

ש: בשנתיים האלו היתה לך איזו פעילות? הרי לא ישבת בחיבוק ידיים.

ת: פעילות ...

ש: זהו, מה בדיוק?

ת: כל מה ש...

ש: שקשור לקהילה ...

ת: ... תקופה מאוד רגישה. מצד אחד כדי לא להזיק לעצמי שאני נמצא בסוריה. מצד שני שבקהילה היו חילוקי דעות. יש אחד מהוועד של הקהילה שהיה מאוד, שהיה [איתו] קשר חזק, כמו משפחה.

ש: לך ולו אתה מתכוון?

ת: כן. בזמנו היו חילוקי דעות. הוא ראה

ש: אתה מדבר על ג'עג'עתי?

ת: כן. בראבו, מאיפה אתה יודע את זה? כן. היינו כמעט כמו משפחה כשהייתי בסוריה.

ש: מבחינת יחסי חברות.

ת: כשהיו חילוקי דעות ביני לבין הקהל ... הוא כמו סניגור לרב חמרה. אבל בסוף היו חילוקי דעות כשקיבלנו את היתר היציאה מסוריה. הוא חשב אחרת. הוא חשב שאולי טוב שישאר גרעין בדמשק. הוא ביקש ממני פעם, לא בר-מינן חס וחלילה אני מדבר, אבל הוא ביקש ממני לעצור את העליה. לעצור.

ש: בפירוש הוא ביקש ממך לעצור את העליה?

ת: כן. אני מאוד נבהלתי מהבקשה, לשמוע את זה. אני הייתי מאוד בלחץ.

ש: זה הרגיז אותך.

ת: הרגיז אותי. איך מול הממשל הסורי אני מעודד אנשים לעלות כשאני בסוריה, לא במקום אחר, ויש התנגדות בצד שני. מאוד הייתי בלחץ אז. אני לא רוצה לדבר על התקופה, תקופה מאד מאד, כחבר וכאדם הוא היה אחד מהמשפחה. ... בר-מינן חס וחלילה. אני לא רוצה להגיד ש: עוין.

ת: עוין, לא. בר-מינן. אחד לא טוב. לא בר-מינן. זה היה מאוד

ש: הבנתי. כמה פעמים בתקופה הזו של השנתיים נסעת לדמשק ...

ת: חמש, שש פעמים. אני עוד לא באתי לארצות הברית. הייתי נוסע לאירופה, נוסע לארצות הברית, פעם בצרפת, פעם ב... בארצות הברית. כל פעם ...

ש: לטפל בענייני הקהילה.

ת: לטפל בענייני הקהילה וגם לעזור עד כמה שאפשר, כמה שיותר מהר, לצאת

ש: להוציא עוד יהודים?

ת: להוציא עוד יהודים.

ש: הבנתי. אני אשאל אותך שאלה רגישה קצת. לא היתה סכנה שמא הסורים ישתילו מישהו כדי שיעשה אצלנו עבודת מודיעין? לא היתה סכנה? אף פעם זה לא עלה?
ת: אולי הם ניסו.

ש: אבל לא היתה פעילות? אתה והאנשים הכי גדולים בקהילה לא שמתם לב אם יש בעיה כזו חס וחלילה?

ת: אולי הם ניסו, אבל אני לא חושב שהם יכולים להצליח לשתול איזה

ש: למה?

ת: אם הם ניסו, אז רק בקשר קהילתי, בקשר לקהילה. זה נעשה למשל אם הם רצו לדעת על מישהו שנוסע לארצות הברית [ומשמ] לישראל או קיבל אשרת יציאה והלך לאירופה ומאירופה הוא נסע לישראל. אולי היה להם איזה מידע. אבל שמישהו נמצא בארץ-ישראל, שידווח להם על ענינים אחרים, אני לא חושב שהם יכולים להגיע לדרגה כזאת.

ש: זאת אומרת לא היתה סכנה?

ת: לא.

ש: אני התכוונתי לשאול לגבי לעשות מישהו כמו אלי כהן

ת: אני לא חושב שמהקהילה יהיו אנשים כאלה.

ש: למרות שמישהו שם

ת: למרות שמישהו אולי נתן מידע, נתן איזה הודעה או ככה על אנשים שביקרו בארצות הברית או אירופה, הלכו לישראל. דברים כאלה היו.

ש: בוא בבקשה נתרכז מהרגע שבו אתה מחליט לעלות לארץ ולקליטה פה בארץ. איך נקלטת, קודם אתה באופן אישי, והמשפחה שלך?

ת: אני גם כן המטרה שלי כשהייתי בסוריה היתה לעלות לישראל. תמיד אני חשבת על אם אנשים נמצאים במדינות רווחה, איך הם לא חושבים לעלות לישראל? תמיד הייתי

ש: היה לך מוזר?

ת: מוזר. אני כל הזמן חשבת על זה. בזמנו, בארצות הברית כשהחלטתי לעלות או כשראיתי שהזמן הוא הכי מתאים לעלות לישראל ונגמר עם סוריה, היו אנשים שביקשו ממני לעלות עכשיו.

ש: כשאתה אומר אנשים אתה מתכוון גם לאפרים הלוי למשל?

ת: כל מיני אנשים שהייתי בקשר איתם והם רוצים לעשות לטובתי. ביקשו ממני. הם לא ביקשו, אמרו לי שאם אני רוצה להישאר בניו-יורק זו הזכות שלי ואם אני רוצה לעלות לישראל יהיה לי ככה וככה בישראל.

ש: אבל אני מבין שהטיעון המרכזי היה שאתה, כרב הקהילה, כמנהיג הקהילה, אתה מגיע לארץ ואולי זה ימשוך אחריו עוד יהודים, וגם נותן הד תקשורת. זו היתה המטרה אולי?

ת: זאת היתה המטרה.

ש: רציתי לשמוע את זה ממך.

ת: זאת היתה המטרה וגם כל הקהילה היתה קשורה לרב חמרה. אם יש חילוקי דעות או אין חילוקי דעות, הרב חמרה הוא היה ה... למרות שהיה ועד לקהילה ולמרות שהיה נשיא לקהילה. אבל כל הפעילות הסודית, הכל היה קשור לרב חמרה. כולם היתה להם הרגשה שהרב חמרה, וגם אני חשבת לעלות לישראל. אחת הסיבות היתה למשוך אנשים גם כן לעלות. אבל בעלייתי לישראל, בזמן שאני הגעתי לישראל, הצנזורה שהיתה על הקהילה היהודית בסוריה, הוציאו ... זה הכל היה חפשי.

ש: ברגע שהגעתי?

ת: ברגע שהגעתי, ברגע שהעיתונאים, התקשורת לקחה חופש לדבר עם האנשים, היו שמועות שהרופא הזה הוא לא עובד, עבר את המבחן אבל עוד לא מצא עבודה, והמשפחה ההיא קיבלה ככה אבל הבעל בית שלה הוא ... לא עובד. תמיד יש שמועות רעות כי תמיד הטוב לא יהיה בתקשורת או בעיתון

ש: רק הדברים הרעים.

ת: רק הדברים הרעים. אז מהשבוע הראשון כל הדברים הרעים בר-מינן חס וחלילה היו בתקשורת.

ש: עלו למעלה.

ת: עלו למעלה. מי שיושב בניו-יורק, מי שחושב על עליה, אז הוא התחיל לחשוב.

ש: התחיל לחשוב פעמיים.

ת: כן. אני לא יודע בוודאות, אולי אם לחודשיים שלושה זה היה [נעשה] בשקט, היה יותר סודי, אולי היה אחרת.

ש: זאת אומרת היו יותר עולים הנה?

ת: למשל עכשיו. באיזה נושא, באיזו עליה אתה רואה בטלויזיה, בעיתון, תמיד כל השמועות בר-מינן כאילו חס וחלילה המדינה זה לא זה. לא ארץ-ישראל, לא המדינה. אם אתה שומע כל יום, תסתכל בטלויזיה ובעיתון, כאילו המדינה כל כך לא טובה.

ש: מה שאני מבין ממך שאתה חושב שאילו היתה ממשיכה צנזורה על הפרסום לגבי יהודי סוריה בארץ ...

ת: אולי. אני לא מאשים את התקשורת

ש: לא, אבל אתה חושב שהיה עדיף, נכון?

ת: היה אולי לשה חודשים יותר עדיף

ש: עד שיגמרו כל הבעיות.

ת: כל הבעיות, כן. למשל אם אני אמצא, ויש קשר עם ארצות הברית, אבל אני לא מסוגל לדבר על ארץ-ישראל. אנחנו ככה סגרנו, למדנו, זה בדם שלנו, שמוציאי דבה רעה, ככה התחנכנו על זה. אם למשל אני נמצא בישראל ואני במצב לא טוב, אני לא מדבר חס וחלילה אף פעם, אני לא כותב במכתב לאח שלי או לקרוב שלי – מה, איזו מדינה אנחנו, הגענו לישראל. אבל לא זו הדרך ולא זו ... חס וחלילה. אנחנו לא התחנכנו על זה. אבל בתקשורת היה. למשל, היו ארבעים רופאים בקהילה שעברו מסוריה. מי שנשאר בניו-יורק ושמע שהרופאים שהגיעו לישראל עוד לא קיבלו עבודה, עוד לא נקלטו, חשב אחרת - אולי פה אנחנו עכשיו בקהילה, אנחנו בחיי קהילה, קהילה מסודרת, קהילה ותיקה וחזקה. אולי הם כן חשבו פעמיים.

ש: אולי לא כדאי להגיע לארץ בגלל הפרסום הזה.

ת: כן.

ש: לפני שאתה מגיע לארץ, הרי אתה היית רב הקהילה והמנהיג של הקהילה, כשמדברים איתך מהסוכנות, חברים אחרים, אפרים הלוי, אומרים לך – אוקיי, עכשיו אתה יכול, כדאי אולי שתגיע לארץ.

אמרו לך שגם בארץ אתה תמשיך להיות רב הקהילה?

ת: אמרו לי שאני אהיה מאוד מסודר בישראל.

ש: מבחינה אישית, כלכלית?

ת: מבחינה כלכלית, מבחינה שיהיה לי מרכז למורשת יהודי סוריה ואני אהיה יושב הראש של המרכז למורשת. אני ארגיש

ש: שכאילו אותם תפקידים שעשית בדמשק תעשה גם בארץ.

ת: גם בארץ. וזה מאוד השפיע.

ש: עליך? על ההחלטה שלך לבוא לארץ?

ת: לא רק השפיע. אני כמעט

ש: שמחת?

ת: שמחתי לשמוע את זה שיש אנשים. גם כן כשאני שמעתי על התאחדות עולי סוריה, שמחתי יותר לשמוע שיש התאחדות, שיש שותפות בקהילה.

ש: אתה אומר החלבים והדמשקאים והקמישלים ...

ת: כל הקהילה ביחד. כאיש אני יודע שמדינת ישראל זו דמוקרטיה. חשבתי שעכשיו מה שלא יכולנו לסדר לקהילה בדמשק מבחינה דמוקרטית, אנחנו יכולים לסדר את זה בישראל.

ש: לאחד את כל הסורים בארץ.

ת: לאחד את כל הסורים גם כן בבחירות, מה שלא יכולנו לעשות בסוריה.

ש: לבחור מנהיג קהילה?

ת: לבחור מנהיג קהילה בבחירות. ככה חשבתי. זה עודד

ש: עודד אותך מאוד להגיע לארץ.

ת: עודד אותי להגיע לישראל, לארץ. ככה ביקשו, אמרו לי שיהיה לי ככה וככה, משכורת מסודרת, מקום עבודה, משרד, כל מיני דברים. אני ביום הראשון שלי כשהגעתי לישראל קיבלתי, אתה שמעת עכשיו שכל הדיבורים, השמועות הרעות בר-מינן, שהיו בעיות שיש לי אנשים. קיבלתי מהיום הראשון שהגעתי לישראל כאילו עכשיו, אני לא מדבר כאילו משיח ... מה זה, אנחנו לא ...

ש: בא האיש על הסוס.

ת: בא האיש הנכון שיפתור לנו את הבעיות. קיבלתי טלפונים מפה ומשם ומכל המשפחות. באותו יום, למשל התקשרתי עם עיריית חולון, עם משרד השיכון, משרד הקליטה. כל הזמן טלפונים ואני מבקש מאנשים שיעזרו, שיסדרו, שיקלטו. שיהיו כל מיני דברים.

ש: אתה קודם אמרת משפט, בסדר, את זה אני מבין. היית פעיל מאוד בסוריה, היית בסכנה, אני יודע שעשית הרבה בשביל המדינה. אני מבין שחשבו שאתה צריך לקבל פנסיה, נכון? לפעילות שלך, לסכנה הזו שנמצאת בה. בעצם היית נניח, אני אגיד את זה לא אתה, סוכן מוסד. ומי שפורש מעבודה מגיע לו פנסיה, כמו כל אנשי מוסד. אני הבנתי שהמשכורת הזו הובטחה לך על סמך הפעילות הזו, לא על סמך, אין לך משרה ציבורית מסויימת עכשיו.

ת: לא, אני לא הגעתי לגיל של פנסיה. אם הם רוצים לתת לי איזה

ש: הטבה?

ת: הטבה, נשאיר את זה ככה, זה על הפעילות שעשיתי בסוריה.

ש: ולא על זה?

ת: על הפעילות שעשיתי בסוריה.

ש: אה, כן על הפעילות?

ת: כן, אבל להיות בגיל כזה בפנסיה, אני לא הייתי מסכים.

ש: כן, בסדר, אני מבין.

ת: ההבטחה, אחר כך פחות, שתהיה לי דירה מסודרת, משכורת מסודרת ושיהיה מרכז מורשת ליהדות סוריה שאני אעמוד בראשו.

ש: אבל עד שיקום אותו מרכז מורשת, ממי אתה מקבל משכורת?

ת: אמרו לי - יש לך משרד, אתה תעשה את הפעילויות שלך במשרד שלך בישראל. זה מה שהיה.

ש: ברחוב וייצמן 2 בחולון?

ת: ברחוב וייצמן 2 היה לי משרד, והמשכתי לעבוד כמו שהייתי בסוריה. לא כמו ישראלי. ישראלי, אם זה לא שייך לכיוון שלו או לתפקיד שלו, הוא אומר - מצטער, סליחה, זו לא העבודה שלי. אני לא הייתי ככה. לא הייתי ולא אהיה. אני תמיד

ש: עסקת בהכל.

ת: עסקתי בהכל. אם אני מכיר עכשיו למשל את אריה כהן שהוא גר בנהריה, אם יש מישהו שאני יודע שאריה כהן יכול לפתור לו את הבעיה, אני מרים טלפון לאריה - אריה, אתה חבר שלי, אני ... יש לי בעיה כזאת לאחד מהמשפחה, אחד מהקהילה, אני מבקש שתפתור לו את הבעיה. ככה זה, ככה אתה יודע ש: זה האופי שלך.

ת: זה האופי שלי.

ש: תראה, אני נפגשתי גם עם הרב בקשי-דורון. ישבתי איתו וראיינתי אותו. שאלתי אותו בעיקר על הפעילות של הקליטה הרוחנית של יהודי סוריה. שאלתי אותו ככה - אם מגיע הרב חמרה והוא היה המנהיג, היה הרב, למה לא ליצור מסגרת כזו גם בארץ? אני שואל אותך את אותה שאלה. למה שלא תהיה מסגרת, כמו שאומרים, של העדה הסורית? יש לה בארץ רב מרכזי. למה זה לא יצא לפועל?

ת: ככה זה, זה הרעיון שלי, שהמרכז ישמש כמרכז רוחני לקהילת יהודי סוריה, ישמש למקום מפגש בין העדה, בין הותיקים לעולים החדשים, ישמש גם כן מקום מפגש בין הסורים מהקהילה לבין החברה הישראלית בישראל. ככה כל הזמן התחלתי, או חשבתי על הקמת המרכז. נמצא באיזה מקום, אני לא יודע. קודם כל קיבלתי את המגרש, קיבלתי את האדמה, ואני גם כן לא בחרתי לגור ברחוב ארלוזורוב 106, אלא עד שידעתי שהמרכז מאוד קרוב לבית שלי. אני לא רוצה שכל פעם נעבור מפה לשם וככה. אפילו במדינת ישראל. כשקיבלתי את המגרש, סידרתי את הדירה פה. כל הזמן חשבתי על הקמת המרכז. עד היום. אני לא ירדתי מהרעיון. אם יש לי מזל ויש לי כח אני לא רוצה להגיד להילחם, זה לא האופי שלי, אבל אני הולך לסדר את זה.

ש: יש לי שאלה, תענה לי ככה, מי מפריע לך בענין הזה. מי לא רוצה בזה? למה זה לא הולך?

ת: בהתחלה אמרתי לך ששמעתי על התאחדות עולי סוריה. כל הכבוד להתאחדות עולי סוריה שהיו גם כן מהאנשים שקיבלו אותי בשדה התעופה.

ש: משה ששון?

ת: ובקבלת הפנים החמה שהיתה לי גם כן.

ש: ניפגשת עם משה ששון?

ת: ניפגשתי עם משה ששון והלכתי ביחד לירושלים. הייתי מאוד מרוצה מקבלת הפנים שעשו לי בשדה התעופה. מאז אנחנו ביחד כמו קהילה, שזה סורים כולם, דמשקאים גם במיוחד. למרות שאני לא הרגשתי אף פעם מה זה דמשקאי, מה זה חלבי, מה זה קמישלי כשהייתי בסוריה. אבל פה אולי יש אחרת. כל פעם שניפגשתי עם אנשים היו אומרים - זה חלבי. אני שואל אותו מאיזו משפחה ... הוא אומר דמשקאי, חלבי.

זה חלבי? בטעות אולי. אתה צריך לומר דמשקאי מסוריה. חלבי זה מחלב. לא כל הקהילה הסורית היא חלבית. חלבי זה מי שהגיע מחלב. דמשקאי מי שהגיע מדמשק.

ש: אבל כולם סורים.

ת: כולם סורים. כמו שאתה אומר – אני ישראלי שגר בחולון או אני ישראלי שגר בירושלים. אז גם כן אני סורי שהייתי גר בחלב, או בדמשק או בקמישלי מקום שלישי. כל הזמן מאיפה

ש: השאלה המקורית היתה איפה הייתה ההפרעה? מתי היא התחילה? הנה, קיבלו אותך

ת: היא התחילה כשקיבלתי את המגרש

ש: ממוטי ששון?

ת: ממוטי ששון, אבל ממשד ראש הממשלה.

ש: כן. הוא מימן את המגרש, משרד ראש הממשלה?

ת: כן, והחליפו קרקע במינהל מקרקעי ישראל. עשו החלפת קרקע. בהתחלה קיבלתי בתל-גיבורים ולא הסכמתי לשם. עד שקיבלתי פה במרכז חולון. לא מצא חן בעיניהם, למשל ראש העיר, כל הזמן הם אומרים שבזכות הרב חמרה הקהילה קיבלה את המגרש.

ש: אבל זה נכון?

ת: זה נכון. אבל זה לא נכנס בראש שלהם. אנחנו הקהילה. המגרש ניתן לקהילה הסורית לא לרב חמרה. הרב חמרה הוא חלק או אחד מהקהילה, בסדר. אבל זה לא מצא חן בעיניהם ...

ש: אני אשאל אותך שאלה – אילו הרב חמרה לא היה מגיע לארץ, מישהו היה מקבל את המגרש הזה?

ת: תשאל אותם. הם אולי נלחמו ארבעים שנה ולא קיבלו. זה מה ששמעתי פה בארץ. כל הזמן הם, אבל לא נותנים. גם ההתאחדות היא גוף

ש: שמורכב מכמה אנשים.

ת: מורכב מכמה אנשים. וגם אם אתה שואל אותם את אותה השאלה - מי עזר לקהילה, מי השפיע, הם לוקחים את זה על עצמם, שהם עזרו לקהילה והם גם כן הוציאו את הקהילה מסוריה.

ש: יש לי שאלה, אני חוזר קצת אחורה – אהרון מנטבר, אתה בטח הכרת אותו כאיש סוכנות שהיה שם בארצות הברית. היו ביניכם קשרים אני מבין מאוד הדוקים.

ת: כן.

ש: באיזה תחום בעיקר?

ת: עלייתה של הקהילה.

ש: בעליה של הקהילה, אני מבין.

ת: הוא היה בסוכנות. הוא היה אחראי על

ש: על המחלקה. אני מבין שבארץ לפני כמה זמן הוא קיבל את מנכ"ל הג'וינט בישראל

ת: למשל עם ארנון, חודשיים אחרי שעליתי לישראל, אחד מאלה שגרו בקמישלי ביקש ממני לעזור לו כי הוא רוצה לגור במבשרת ציון או באיך קוראים

ש: הוא היה במבשרת ציון והוא רצה

ת: לא מבשרת ציון, אבל

ש: במרכז הקליטה?

ת: במרכז הקליטה. ההתאחדות, אני לא יודע עם מי היו מתאמים, שלא יכנסו במרכז הקליטה. לא יודע את הסיפור הזה. אני, שאני מכיר את ארנון, ביקשתי מארנון והוא פנה אלי, כתב מכתב שהוא קיבל את הטלפון שלי ועכשיו הוא מסדר למשפחה ההיא במרכז הקליטה וכך הלאה.

ש: אני אגיד לך, אני הייתי אצלו בבית. הוא גר בקטמונים היום. ג'ינג'י.

ת: אבל הוא לא יודע, לא זוכר את הסיפור. אני רק אחד מהקהילה. הם לא כעסו עלי למה אני ביקשתי מארנון, למה אני עזרתי להם. מה זה אני עזרתי? אתה רואה מאיזו שנה?

ש: כן. 18.12.94.

ת: חודשיים אחרי עלייתי. "בהמשך לשיחתך הטלפונית מהיום", [כתוב] בהמשך ... מנכ"ל המחלקה לעלייה ולקליטה, "בה ביקשת כי נאפשר למשפחת דמו איכלוס במרכז קליטה באזור ירושלים. רשמנו לפנינו את המלצתך ואת התחייבותך כי המשפחה במרכז הקליטה עד שלושה חודשים על פי ההסכם ואושר איכלוסם במרכז הקליטה מבשרת ירושלים."

ש: שהיא תישהה במשך כמה חודשים?

ת: כן. "בברכה, אורה אדוניו".

ש: כן אני מכיר אותה.

ת: "מהתאחדות עולי סוריה. ומנהל אגף עליה, משה טל". וגם אותם, זה לענין ... גם כן ב-94. "בהמשך למכתבנו אליך ... התחייבותך ... דמו אברהם ...". למשל אני לקחתי גם אחריות לעצמי

ש: שהם יבצעו את מה שסוכם ... ערב

ת: אני ערב, כן. בתוך שלושה חודשים. למה? כי היו אנשים נכנסים למרכז הקליטה ונשארים שם.

ש: לא רוצים לצאת.

ת: לא רוצים לצאת. היו אנשים כאלה.

ש: כמו זיבק.

ת: כן, כמו זיבק. אתה ראינת

ש: הייתי אצלו בבית גם.

ת: כן. אבל אני לא הסכמתי לזה. אני אמרתי שאם יש משפחה עכשיו בסוריה והיא רוצה לעלות, היא יודעת את כל הסיטואציה, את כל השמועות. אם אני למשל לוקח להיות אחראי או ערב לשלושה חודשים, ששה חודשים שיעזבו את מרכז הקליטה, אז ... אני מעודד את האנשים שיעלו ושיהנו ושיקלטו פה בארץ.

זה לא מצא חן בעיניהם. הם כל כך כעסו עלי – אתה חודשיים [וכבר] מנסה להיכנס

ש: לנעליים שלנו, כמו שאומרים.

ת: אתה רואה? דרך אגב, אני לא, אתה הזכרת את ארנון, אני נזכרתי

ש: אתה נזכרת בענין הזה. דרך אגב, באמת במבשרת ירושלים היתה הפגנה, היו תסיסות.

ת: שמעתי, כן.

ש: זה עוד לפני שאתה הגעת או אחרי?

ת: לפני שהגעתי.

ש: המשפחות האלה שהיית ערב להן שהן יעזבו, הן באמת עזבו, נכון? לא היתה בעיה.

ת: באמת עזבו. לא היתה הבעיה.

ש: אז אני מבין שישבת בוויצמן 2 והיו מגיעים אליך אנשים לפתרון בעיות.

ת: אם זה היה קשור למשרד השיכון, התקשרתי למשרד השיכון. אם משרד הקליטה, הרמתי טלפון למשרד הקליטה. אם לעיריית חולון, הרמתי לעיריית חולון. אני גם כן ביקשתי מאנשים. אני לא הכרתי עוד את האנשים. אני מבקש מהם – איפה הבעיה שלכם? עם מי הבעיה? עם ראש העיר? תחפש את מספר הטלפון שלו, אני בתור אברהם חמרה בצורה אישית ארים לו טלפון. אני יודע שהוא מכבד אותי, אני פותר את הבעיה ככה.

ש: היה לך שיתוף פעולה עם מאיר בוקעי?

ת: למשל, כדי שלא אשכח, אם יש אנשים שרוצים אשרות כניסה לארצות הברית. למה? בקהילה היתה משפחה אחת, חלק נשאר בניו-יורק, חלק עלה לישראל. אבל כל הזמן יש הרבה שמחות, בר-מצווה, חתונה. מי שעלה לישראל או שנשאר בארצות הברית, הקשר לא יינתק. אם יש לי אח בניו-יורק, יש לו בר-מצווה, אני חייב ללכת כדי להשתתף בשמחתו. כל הזמן. עד שגם הגעתי לשגריר ארצות הברית בישראל, ניפגשתי איתו ואמרתי לו על כל הפגישות שהייתי עם השגרירים של ארצות הברית בסוריה. הוא מאוד שמח לשמור על קשר גם כן בישראל. ביקשתי גם מהקונסול הכללי של ארצות הברית לשים לב קצת

ש: לתת הקלות.

ת: לתת הקלות לקהילה פה בארץ.

ש: בשלב מסויים אני יודע שאחרי שנה, משהו כזה

ת: שנה וחצי.

ש: שנה וחצי, נסגר המשרד. למה? אם אנשים ידעו שזו הכתובת ואנשים הגיעו וקיבלו עזרה ומאיר בוקעי גם כן עוזר לידך, אז למה המשרד נסגר?

ת: לא יודע.

ש: אני חושב אתה כן יודע. לא הייתי שואל. מי הפריע שם? חרה למישהו שאתה מתחיל לקבל מעמד? מישהו זה הרגיז אותך?

ת: היו כל מיני. אולי היתה טעות בהתחלה. אחת ההבטחות שיהיה לי משרד בישראל. אולי זו הטעות שאני חשבתי שעם ההתאחדות, כאילו קהילה אחת - משפחה אחת, אז לא תהיה בעיה. בשלט של המשרד כתבו "התאחדות עולי סוריה - לשכת הרב חמרה". אולי זו היתה טעות. למה? היה צריך להיות אחרת - "לשכת מרכז הרב חמרה", או "משרד הרב חמרה"

ש: בלי יהודי סוריה.

ת: למה? מי שלא מסתדר עם ההתאחדות, אני מדבר על הסורים הותיקים בישראל, מי שלא מסתדר עם ההתאחדות, עם אנשי הארגון, והם סורים, עכשיו כשהוא רואה את השלט "התאחדות עולי סוריה - לשכת הרב חמרה"

ש: הוא לא בא אליך.

ת: לא בא למשרד, אבל בא הביתה. למשל יש עוד ארגונים של יהודי סוריה. יש אנשים פרטיים שלא הסתדרו מזה 20, 30 שנה, כשהכירו את התרבות ... לא הסתדרו איתם. הם לא היו בקשר בכלל עם הארגון או ההתאחדות. באו אלי הביתה. למשל יש ארגון שמאוד רצה להיות בקבלת הפנים בשדה התעופה. לא איפשרו לו ...

ש: אתה מדבר על קוסטיקה, על החבר'ה האלה.

ת: יש גם כאלה אבל אנשים פרטיים גם כן. באו ואמרו – אנחנו רוצים לשתף פעולה איתך ככה, אבל לא תיכנס להתאחדות. שמעתי כל מיני דברים. אני לא רציתי. אני אמרתי ש: אתה רצית להיות מעל לכל.

ת: מעל לכל. אני אמרתי שאני לא קשור לא להתאחדות ולא לארגון זה ולא לארגון אחר ולא לאנשים פרטיים. חשבתי אחרת. אני לא יודע פה בארץ ש: היתה לך כוונה אחרת.

ת: כוונה טובה. גם עכשיו יש לי כוונה טובה. אני לא, אבל הכוונה לשתף פעולה ולהיות ביחד גם כן עם הקהילה. בסוף ראיתי שאולי לא

ש: לא מסתדר. אם כך אני מבין שאם אנחנו מתרכזים עכשיו בענין הזה של מרכז מורשת, איך לדעתך זה יסתיים? כי גם החלבים רוצים מרכז מורשת. מנחם ידיד, וגם קלאש והאח שלו. אני מבין שניפגשת עם אח של יוסף קלאש, יהושע, ניפגשת כמה פעמים בזמן האחרון. ת: כן.

ש: מה יהיה הפתרון לדעתך?

ת: אני רוצה שיקיימו את הבטחות שלהם. אני לא רוצה יותר.

ש: הבטחות של אנשי משרד ראש הממשלה, אתה מתכוון? לא הם הבטיחו לך מרכז מורשת, עד כמה שאני מבין, נכון? ת: כן.

ש: איך אתה פועל בכיוון? אני הבנתי שניפגשת עם מנטבר בג'וינט.

ת: כשהיו חילוקי דעות הקמתי עמותה בנפרד, עמותה לעולים חדשים. למה עולים חדשים?

ש: מתי זה היה?

ת: לפני שנתיים. הקמתי עמותה

ש: איך קוראים לה?

ת: העמותה "מרכז מורשת ליהדות סוריה ולבנון". גם שמעתי מהלבנונים - מה הוא רוצה לשלוט על הקהילה הלבנונית גם כן?

ש: מי אמר? אה, הם טוענים ככה?

ת: השמועות ככה. זה סיפור, יעני דיבורים. אבל לא, כל הזמן היו בריחות מסוריה. יש דרך תורכיה ויש דרך לבנון. אבל הקהילה הלבנונית, כל הקהילה כמעט היא מדמשק או מחלב. גם הלבנונים אומרים שרק שלוש משפחות – דנה, חנא ומאנה ...

ש: הן המקוריות?

ת: כן. המקוריים בלבנון. חשבתי שאולי הקהילה בלבנון זו אותה הקהילה (כמו) הקהילה הסורית. הקהילה בלבנון עזרה הרבה ליהודים שברחו מסוריה ללבנון. רציתי אולי במרכז, אני לא חשבת, הרי על עצמי אני לא יכול לשלוט, איך אני יכול לשלוט על קהילה

ש: אתה מתכוון על המשפחה ...

ת: קשה לשלוט. מה זו שליטה? זה בהידברות. בגלל זה, רציתי שבמרכז של המורשת תהיה איזו פינה על הפעילות שהקהילה הלבנונית עשתה למען קהילת יהודי סוריה. זו היתה הכוונה. הקמתי את העמותה מעולים חדשים. למשל אם אתה רוצה לשאול, כל העמותה הם דמשקאים, לא חלבים ולא קמישלים. גם כן אולי אם אתה מסתכל על האנשים אתה רואה ש - הרב חמרה עושה מה, רק מהדמשקאים? למה הוא לא קישר גם כן חלבים, מערים אחרות?

ש: כן.

ת: ראיתי שהקמישלים גרו בגילה, בקטמון. ירושלים מקום רחוק. מי שהתרכז בבת ים, בחולון ובסביבה, אלה חלבים ודמשקאים. כל הגל החדש של העליה בשנתיים האחרונות הם רק דמשקאים. מאיפה אביא? זו אותה שאלה [מצד] ראש העיר, מוטי ששון, הוא ... משורש חלבי - איפה החלבים? אמרתי לו - מה זה, אתה שואל? החלבים היו רק שתי משפחות

ש: בעליה האחרונה?

ת: בעליה האחרונה. משפחה [אחת] קשורה למשפחתי. משפחה אחרת, בעל המשפחה הוא אדם פשוט. זה לא יפה שיהיה בעמותה. ככה סידרנו את העמותה, יש לנו עורך דין, יש לנו הכל

ש: עמותה מסודרת.

ת: מסודרת.

ש: דרך אגב, אחד הפעילים זה חודור, נכון? זה מהמפעל זכוכית.

ת: חודור ראינת אותו?

ש: כן, הייתי אצלו שם, ראיתי מפעל יפה מאוד.

ת: כן. אנחנו ממשיכים

ש: מה אתם עושים בעמותה?

ת: עכשיו סידרנו תכנית אצל האדריכל רם כרמי. עשה לנו תכנית, חוברת, מודל למרכז. היו לנו גם קצת בעיות מי משלם לעבודה שלו עכשיו. אני לא הייתי אחראי, היו אנשים אחרים שהיו אחראים על הכסף שהוא מקבל. עכשיו ברוך השם בשבוע שעבר פתרנו את הבעיה ונשאר לנו ללכת להתרמות לגייס כספים.

ש: זאת אומרת עכשיו אתם מתחילים מה שנקרא לעשות את הפעילות הממשית בקרב העולים החדשים אתה אומר?

ת: בקרב העולים החדשים, בקרב הותיקים, בקרב כל הקהילה שנמצאים

ש: איפה מקום המושב שלכם? איפה המשרד?

ת: אין לי עכשיו משרד.

ש: הפעילות מתרכזת בבית שלך?

ת: בבית כן. מי שרוצה להתחתן, מי שרוצה זה. עכשיו אתה ראתה גם כן זה אחד מהקהילה שהבת שלו מתחתנת בניו-יורק, הבן שלו התגייס לצבא, קיבל שחרור, הלך לקבל אשרת כניסה לארצות הברית ודחו אותו. עכשיו אני

ש: משתדל, עוזר לו. יפה. מה התכניות שלך לגבי העמותה? במה היא תתעסק? כפי שהגדרת קודם, בענין של המורשת בעיקר?

ת: במרכז יש בית כנסת, יש אולם, יש מקווה, יש ישיבה. המרכז לא יהיה קר, יהיה חם, תהיה פעילות בתוך המרכז.

ש: כשאתה דיברת על הקשר עם המתכנן, האדריכל, זה ביחס לבית מורשת?
ת: מרכז מורשת.

ש: אה, תכנית של בית מורשת ...

ת: שתהיה תכנית, שיהיה מרכז שלם לקהילה עם כל מיני דברים.

ש: גם מוזיאון, גם ...

ת: רוחני ותרבותי, וזה מוזיאון, המוזיאון גם כן להראות לעם היהודי את האוצר הרוחני של הקהילה.

ש: אמרת לי שיש לכם כבר תכנית למרכז מורשת?

ת: כן, יש לנו הכל עכשיו.

ש: יש לכם גם דגם איך הוא ייראה?

ת: כן, עשה דגם

ש: הוא עשה את הכל?

ת: את הדגם ואת החוברת.

ש: זה מאוד מעניין אותי.

ת: אולי בהזדמנות אני אראה לך. עוד לא קיבלתי את הדגם. אתה יודע, עכשיו ביקשנו. הוא היה אצלו במשרד של כרמי, אבל עוד לא נפתרה בעיית הכסף

ש: עוד לא קיבלתם את זה?

ת: אני לא יכולתי לבקש ממנו את זה. אבל עכשיו הכל יהיה ברוך השם.

ש: אתה מנסה ליצור קשר עם הארגונים האחרים? אתה משתדל? זאת אומרת, אתה צריך לשכנע את האחרים נכון?

ת: כן.

ש: איך אתה מרגיש, הם נענים לך, מוכנים לשתף פעולה?

ת: זה עכשיו לא שייך לארגונים. אני לא חושב שזה שייך. זה שייך לקהילה, לאנשים

ש: מה שאני מבין ממך זה שהתייאשת מהם?

ת: ממי?

ש: מההתאחדות, מעולי ...

ת: ... מה שאמרת לפי מה ששמעת שיש מגעים עם יהושע קלאש. אני מנסה גם עד עכשיו. הוא הרים לי פעם טלפון ואמר לי – קמתי היום בבוקר וחשבתי אם אני רוצה לתת איזה ציון לקהילה? אמרתי לו – מה

... אמר שהוא נותן אפס לקהילה הדמשקאית. שאלתי למה, אמר לי – עכשיו לא עושים שום דבר. אולי אתה רוצה להמשיך ולדבר ככה? אמרתי לו – בסדר, בשמחה רבה. ניפגשנו פעם פעמיים שלוש, עכשיו אני מחכה לתשובה. לא תשובה-תשובה ככה, אבל

ש: מה הצעת לו בגדול? לשתף פעולה?

ת: בגדול כל הזמן אני דיברתי עם ההתאחדות שההרגשה שלי שהם לא בסדר עם הארגונים האחרים הדמשקאים או החלבים. ההתאחדות עכשיו זה חלבים ודמשקאים. הם בינם לבין עצמם לא מסתדרים, בתוך ההתאחדות. אני הרגשתי גם כן שכל ההתאחדות היא לא בסדר עם הארגונים האחרים. אני חשבתי להקים את העמותה, ומי שרוצה להצטרף אלינו שיבוא, בשמחה רבה. הם נעלבו או נפגעו. למה? – אנחנו כבר ותיקים, אנחנו נצטרף אליך? אני לא לקחתי את זה מצד הכבוד, ככה שאני חושב, לא, (אלא) מצד לאחד את הקהילה, לא בר-מינן חס וחלילה לחלק. לאחד את הקהילה.

ש: לפי מה שאני מבין התכנית מתחילה להתקדם. יש כבר מגרש, יש עמותה, יש תכנית בנין ת: ויש מפגשים.

ש: יש מפגשים ואתה חושב שזה יצליח?

ת: אינשאללה. אני מקווה.

ש: אינשאללה. אבל לכל הענין הזה צריך הרבה מאוד סבלנות, וגם מה הכי חשוב [בשביל] שזה יקום? כסף.

ת: כן, כסף.

ש: יש מי שיעזור לך בענין הזה?

ת: אני חושב, אני יכול

ש: ספרא?

ת: ספרא אם הוא לא רוצה לעזור, יכול להשפיע על האנשים. אם אני למשל מדבר עם אשכנזים, עם אנשים לא-סורים, כולם חושבים על ספרא ש: אבל אני לא אשכנזי.

ת: לא, לא. כולם דיברו על ספרא – אה, הרב חמרה יש לו ספרא. אבל חמרה וספרא אולי לא מסתדרים. פעם הייתי בירושלים עם שמעון פרס. בסוף יצאנו מהמשרד, היו שני אנשים אשכנזים מבוגרים, אחד אמר לי – מה קשור חמרה לספרא? אמרתי לו – כל הצבעים אחד קרוב לשני. ספרא זה צהוב. חמרה זה אדום. אז הוא צחק ככה. השני אמר – אבל ספרא יש לו כל מיני התרמות מכל מקום שבעולם. ספרא פה וספרא פה. השני ענה לו – כן נכון, זה ספרא תרם הרבה כסף, אבל חמרה תרם את החיים שלו. אני מאוד שמחתי לשמוע את זה. כולם אומרים שאין בעיה לרב חמרה בקהילה לגייס כספים כי יש לו את ספרא. ספרא הוא אדם מאוד, ועכשיו גם יש לו

ש: אתה חושב שיהיו לך מקורות? זאת אומרת אם תרצה ותתחיל ממש לעבוד, יהיה מי שיתן את חלקו?

ת: אני חושב כך, כן. זה קשה. למה? זה קשור לאנשים ה"טובים" שעשו מה שעשו, להפעיל לחץ בדרך עקיפין על הרב חמרה שלא יתקדם בהקמת המרכז.

ש: טובים במרכאות אתה מתכוון?

ת: כן, כי היו כל כך הרבה שמועות שהרב חמרה לקח את הדברים, ספרי הקודש, ומכר את זה לאיזה מוזיאון בלונדון במליון דולר ... יודע. כלומר היו שמועות כאלה בתוך הקהילה שכל האוצר הרוחני [נמכר], וזה מה ששלחו לרב בקשי-דורון, לראש העיר, לראש המועצה הדתית, לכל

ש: אתה מדבר בין היתר על אסא?

ת: על אסא ועל אנשים אחרים. יש עוד גם כן.

ש: יש עוד אנשים?

ת: כן. אבל אני מאוד מצטער שעד עכשיו לא יכולתי לנקות את עצמי בישראל. חמש שנים בישראל ... בסוריה הייתי מוכרח לסתום את הפה ... לסתום. למה? כי זה לטובת הציבור, לטובת הקהילה. כל הזמן שמעתי כל מיני שמועות, אבל לקחתי את זה בעצמי, בתוך תוכי השארתי את זה, למה? להשתדל לא לסכן את הקהילה. אבל עכשיו אני בארץ, ממי אני מפחד?

ש: אז למה עכשיו באמת אתה לא

ת: רציתי לא במלחמה לענות למכתבים. רציתי לעשות איזה טכס אצל נשיא מדינת ישראל עזר וייצמן. בטכס להראות לעם בישראל, ולעם היהודי בכלל גם בחו"ל, להראות להם את כל האוצר הרוחני של הקהילה. בדרך עקיפין לנקות את עצמי. אם זה דיבר פעם שהוא מכר את הכתר של בית כנסת פלוני אלמוני, אז הוא נמצא, ראינו אותו ככה. בדרך עקיפין רציתי. וגם זה היה ארבעה ימים עד שסידרתי את זה, לקח הרבה זמן עד שסידרתי את זה. בסוף עשו מה שעשו ודחו לי את זה.

ש: היה מישהו שהפריע לזה?

ת: כן, ודחו את זה. היו תשובות, כל מיני תירוצים, אתה יודע בישראל. עד עכשיו אני לא יודע באמת. אני יודע, אני מרגיש מיהם האנשים, אבל אני מקווה שבזמן הקרוב הטכס הזה יקויים

ש: אתה פועל לקיים אותו בזמן הקרוב, אתה מתכוון לחודשים?

ת: אני ...

ש: שאלה בנושא הקהילה הסורית פה באזור חולון ובת ים. אתה בטח יודע, לפחות כמוני או פי כמה ממני, שהקהילה כולה מתרכזת פחות או יותר פה, חולון ובת ים. איך אתה מארגן את הקהילה? האם יש לך מרכז? יש בית כנסת מרכזי, יש כולל? יש משהו שעושה שהקהילה תתרכז ביחד, במיוחד העולים החדשים?

ת: אני עכשיו נפגש עם אנשים בחתונות, בבתי הכנסת. אין בית כנסת מיוחד לקהילה.

ש: באיזה אתה מתפלל?

ת: אני מתפלל בבית כנסת "סוכת שלום" ברחוב קפאח 20.

ש: שזה של יהודי?

ת: יהודי סוריה. יש כבר סורים ותיקים, יש כל מיני עדות. אבל הרוב אלה קהילת סוריה.

ש: הוא נחשב לבית כנסת עדתי? דמשקאי?

ת: לא. כללי. אבל יש לו, מתפללים שם עולים חדשים ועולים ותיקים מסוריה.

ש: אבל המקור שלו הוא בית כנסת סורי, לא? במקור, בהתחלה. מי ייסד אותו?

ת: ייסד אותו הוועד של הקהילה של

ש: מכל העדות?

ת: יש סורי, יש אחד לבנוני, ואחד פרסי.

ש: אבל מתפללים בו לפי הנוסח הדמשקאי?

ת: כן.

ש: מבית הכנסת הזה יש איזו פעילות מרכזית רוחנית, לימוד תורה או משהו שקשור בזה?

ת: עכשיו לא. עכשיו רק כפי שאמרתי לך אני נפגש עם אנשים בבית שלי, בבית הכנסת שם, בחתונות,

בשמחות של הקהילה, בר-מינון חס וחלילה גם כן באבל. אבל פעילות למען העתיד, לא.

ש: קליטה רוחנית?

ת: קליטה רוחנית עוד לא.

ש: אני רואה ושומע שאתה באופן קבוע מוזמן לאירועים כאלה של החלבים ואירועים אחרים. להרבה

מאוד אירועים מזמינים אותך. אני מבין שהם כן מכירים בך ובגדולה שלך.

ת: כן, מכירים, מי לא מכיר?

ש: אז הנה אתה מוזמן, ובכל זאת מפריעים לך בתחום של בית מורשת. איך אתה מסתדר?

ת: אני לא יודע, ההתאחדות אלה אנשים רק של ההתאחדות. אני לא יודע שיש פעילות בקרב הקהילה

עצמה

ש: נגדך. אין דבר כזה מצד הקהילה עצמה?

ת: מקרב הקהילה, אני יודע שהם יודעים בדיוק מה הרב חמרה עשה לקהילה.

ש: גם הם יודעים.

ת: גם הם יודעים. הם יותר אשמים. מי שאומר שהוא קרוב למקורות ועושה ככה לרב חמרה, עווננו

כפליים ממה ש... מי שהוא רחוק ושומע את הרב חמרה, לא יודע את האמת. עכשיו אני ככה. למה רציתי

לעשות את הטכס של בית הנשיא? כדי לענות לכל ההאשמות של

ש: של כל המשמיצים.

ת: כן, לכל המשמיצים.

ש: הבנתי. עכשיו אני רוצה לעסוק קצת בענין של החינוך. זה תמיד היה, גם בסוריה, הבייבי שלך, נכון?

ת: כן. כל הזמן.

ש: מה נעשה כאן מבחינתך בתחום הזה? קודם כל נתחיל עם המשפחה שלך. אני מבין שכשהגעת שלחת

את הילדים שלך לאיזה בית ספר?

ת: שאלתי על בית ספר דתי בחולון. לא היה רק בית ספר אחד ממלכתי-דתי. היה תיכון "יבנה" ובית ספר

יסודי "ישורון".

ש: פה בחולון?

ת: בחולון, כן. גם הילדים, אני רציתי פעם לגור בירושלים, לגור בתל אביב אולי גם. הם לא רצו להישאר

אצל המשפחה. שאלתי איזה בית ספר דתי יש בחולון. אמרו לי בית ספר "יבנה". התחילו ללמוד שם

ב"יבנה", ממלכתי-דתי. הבן בנימין בבית ספר "ישורון".

ש: זה הצעיר שלך?

ת: הצעיר שלי, כן. הוא למד בבית הספר "ישורון", ממלכתי-דתי גם. בסוף עכשיו הם נמצאים בישיבות.

ש: פה באזור?

ת: כן, בחולון. יש ישיבת ... בנים בחולון. הגדול נמצא שם. בנימין שהיה ב"ישורון" המשיך בישיבת "אדרת" בבת ים. עכשיו הוא גמר את כיתה ח' ונרשם לישיבה בתל אביב "תורה והוראה".

ש: הם הלכו לכיוון ישיבתי.

ת: כן.

ש: אני יודע מתוך המפגשים שלי גם עם הרב ביסו וגם עם הרב עטייה, שיש נטייה להיות דתיים יותר ממה שהיו בסוריה. חזרה בתשובה כזו.

ת: זה שייך למשפחה.

ש: לא הבנתי. זה שייך למשפחה שלך או שייך

ת: לא, זה שייך למצב המשפחה. לא כולם ככה.

ש: מבחינה סטטיסטית איך היית, כמה אחוזים הלכו יותר לכיוון הישיבתי החרדי יותר לעומת הממלכתי-דתי או החילוני?

ת: החרדי יותר זה בודדים. לא בודדים, אחוז לא כל כך

ש: אחוזים בודדים.

ת: אחוזים בודדים. אבל לממלכתי-דתי יותר. לחילוני אני לא חושב. אבל לממלכתי-דתי, 90 אחוז אולי, 80 אחוז

ש: מהעולים החדשים אתה מתכוון?

ת: כן.

ש: ואחוזים קטנים הלכו לכיוון החרדי?

ת: כן. למה? זה גם כן שייך לקהילה. בקהילה שלנו, כשהיינו בסוריה, תמיד היו לימודי קודש ולימודי חול. אני מדבר על הקהילה, על העולים החדשים עכשיו. זה לא רק החינוך של הקהילה הסורית. הקהילה הלבנונית, המצרית, בצפון אפריקה המרוקאית. כולם לא היו רק בחינוך חרדי ממש בלי לימודי חול. כולם. אם תעשה סטטיסטיקה, כולם זה אותו, כמו ממלכתי-דתי.

ש: שמרו על המסורת, אבל גם

ת: יש לימודי קודש ויש לימודי חול. הם המשיכו גם כן

ש: במסורת הזו גם פה.

ת: גם פה בישראל.

ש: לפי מה שהבנתי ממך תשעים אחוז כמעט.

ת: מי שהלך הלך לישיבות, אבל לא כל כך הרבה.

ש: עשרה אחוז?

ת: מהקהילה?

ש: של העולים החדשים, פחות או יותר?

ת: פחות או יותר.

ש: ואתה אומר שבבתי ספר חילוניים כמעט אין אף אחד?

ת: יש גם כן, אבל בודדים.

ש: מי כיוון אותם לזה? היתה לך מעורבות והשפעה

ת: בהתחלה אני כיוונתי אותם.

ש: לאן, לאיזה כיוון? של ממלכתי-דתי?

ת: אני רואה את המצב של המשפחה, רואה גם כן איך חושבים. אני יודע את המנטליות.

ש: אתה מרגיש את הקהילה.

ת: כן. בהתחלה עזרתי להם הרבה שיהיו בבית ספר זה או אחר.

ש: אבל אני מבין שאתה מבחינתך כשבאו לשאול אותך אמרת שעדיף שילמדו בממלכתי-דתי?

ת: אני לא אמרתי שעדיף ממלכתי-דתי, אבל אני יודע את המנטליות שלהם שהם רוצים בחינוך ממלכתי-

דתי יותר מחרדי או חילוני.

ש: עד היום זה נמשך ככה?

ת: למשל בעלי מקצוע, המשכילים בקהילה, ככה כולם. למשל אצלנו אם אתה (אומר) - זה רופא, הוא

רופא, אתה יודע שהמקצוע שלו הוא רופא, אבל יכול להיות גם שליח ציבור, חזן. כלומר שילבו ביחד את

הדת ואת ההשכלה. בתלמוד תורה גם כן. אצלנו ככה היה. יש לימודי קודש ויש לימודי חול. אבל בדרך

הזו בישראל יותר טוב מאשר בסוריה. בסוריה דאגנו לחוברת של אלף-בית שלא היתה לתקופה. אני פעם

הגעתי למצב שלא היו חוברות של אלף-בית, ואני כתבתי ככה בכתב היד שלי, הדפסתי. פה בארץ ברוך

השם יש הכל

ש: אין בעיה של ספרים.

ת: אין בעיה לא של ספרים ולא של זמן ולא של פחד ודאגה. אם המרכז היה קיים, אני חושב שגם קליטת

יהודי הקהילה הייתה אחרת, או הייתה מעודדת הרבה אנשים שנמצאים בחוץ. אולי זה רעיון

ש: עידוד לאנשים שנמצאים עדיין בניו-יורק?

ת: עידוד לאנשים שנמצאים עדיין בניו-יורק. למה? עכשיו מי שהסתדר הסתדר. אבל בזמנו, במשך שנה

או שנתיים

ש: מהציאה.

ת: זה היה הקמת מסד. מה הם אוהבים עכשיו בניו-יורק מי שנשאר בניו-יורק? מה הוא אוהב? אוהב את

הבנינים? לא. למשל מי שמתפלל פעם בשבוע יש לו את הזמן להיפגש עם החבר'ה שלו, עם אנשים שהוא

התרגל לראות אותם.

ש: בבית הכנסת.

ת: מי שבא כל יום גם כן יותר טוב. הם נפגשים עד היום בחיי קהילה. פה בארץ הנתק כל יום

ש: נעשה יותר ויותר. אתה מבחין או רואה איזו מגמה אצל העולים החדשים להיות לאט לאט יותר דומים

לישראלים הוותיקים? להיות יותר חילוניים? יש מגמה כזו לדעתך?

ת: יותר חילוניים אני לא חושב שהגיעו למצב כזה. כי חילוני פה בארץ כאילו בר-מינן חס וחלילה. כאילו

הוא לא, אין לו

ש: מסורת בכלל.

ת: אין לו מסורת, כאילו אחד מהמודיעין בסוריה ביקר פעם בתלמוד תורה והוא שואל - מה זה? הכל בשבילו זה ...

ש: משהו לא מוכר, משהו זר.

ת: פה בארץ הם כאילו אותו הדבר.

ש: זאת אומרת לא יקרה מצב כזה לדעתך שהם יעזבו לגמרי את הדת?

ת: תמיד יש, אבל לא חושב שזה

ש: זו לא סכנה עכשיו. בינתיים זו לא סכנה.

ת: לא.

ש: אתה גם לא מבחין בזה בינתיים?

ת: כן.

ש: מצד הותיקים יותר יש היום נטייה, כיוון לחזור קצת לדת?

ת: לחזור לשרשים, כן.

ש: אתה מבחין בזה?

ת: אני הרגשתי את זה גם. הרגשתי את זה עם הותיקים. הותיקים בארץ כולם יש להם הרגשה לפגוש אנשים ... אבל לא התרגלו לזה. כשבאה העלייה מסוריה וראו את כל הקהילה שהם ביחד, הם מאוד שמחו לראות דברים כאלה ... כל משפחה, זה בנהריה וזה בחיפה וזה באנא עארף, כל אחד ש: במקום אחר.

ת: כן. ואין קשר ואין

ש: ואתה מבקש להחיות את זה באמצעות המורשת, ואת המורשת?

ת: כן. שהקהילה תהיה מרוכזת, מסודרת. שתהיה על המפה. מי מדבר על יהודי סוריה עכשיו? ש: חוץ ממני? אף אחד.

ת: מדברים על מרוקאים, מדברים על מצרים. אבל על הקהילה הסורית לא.

ש: מדברים על עיראקים.

ת: עיראקים, כן.

ש: אני מבין שהמודל שלך, אתה בטח היית בבית

ת: מרכז המורשת באור יהודה?

ש: כן, של ...

ת: אבל שם זה רק מוזיאון. אני חשבתי שאולי יהיה יותר פעיל.

ש: אתה רוצה שגם

ת: יותר פעיל, יותר ...

ש: שיהיה יותר מאשר מוזיאון.

ת: כן.

ש: גם בית כנסת וגם כולל וגם

ת: כל מיני דברים שקשורים לקהילה.

ש: מפגשי תרבות?

ת: כן.

ש: הבנתי. יש לך שיתוף פעולה עם הרבנים האחרים פה באזור בבת ים חולון?

ת: עם האנשים שהכרתי אני לא מנתק את הקשר. אני שומר על הקשר.

ש: אני מתכוון האם אתם מנסים ליצור באמת יחד? אני אגיד לך שמות – הרב ביסו, הרב עטייה. אתה

מנסה לשתף אותם בענין הזה של בית מורשת, להביא אותם לזה?

ת: כשאני ארגיש שהמרכז יתחיל, אני מקשר את כל הקהילה. אני רוצה שכל הקשר, כל מי שיש לו איזה

ש: נגיעה ל... הרוחני.

ת: לא רק הרוחני.

ש: הדתי.

ת: לכל הדברים של הקהילה, ברוך הבא.

ש: אבל לפי מה שהבנתי מהתשובה שלך, אתה חושב שזה יקרה רק כאשר יוקם בית המורשת. אז יבואו

כולם.

ת: כן ...

ש: אז בינתיים הם לא כל כך משתפים פעולה לפי התשובה שלך.

ת: בינתיים אין קשר.

ש: הם לא נגד אבל גם לא בעד.

ת: כן.

ש: עוד שתי שאלות ואנחנו לקראת סיום. מה התפקיד שלך עכשיו? אתה רב הקהילה?

ת: אני קשור עכשיו למועצה הדתית בחולון.

ש: אתה עובד שם כביכול או

ת: כן, כן. אני מחתן אנשים, לא רק מהקהילה. יש לי קשר עם המועצה הדתית, אבל עד עכשיו עוד לא

סידרו את המשכורת בצורה מסודרת. גם כן יש הבטחה שיסדרו בקרוב.

ש: אני הבנתי מהרב בקשי-דורון שהענין מסודר מזמן. לא? או שזה עדיין

ת: עוד לא.

ש: עוד לא מסודר? הייתי אצלו לפני שנה כמעט.

ת: כן. גם עוד לא סידרו מקום במועצה.

ש: משרה קבועה אתה מתכוון, או משרד?

ת: משרד במועצה, וגם המשכורת עוד לא. יש תלוש משכורת ומעבירים כסף. אבל פעם העבירו את הכל

ופעם, לא יודע בדיוק מה קורה. פעם אומרים יש כסף, פעם אומרים אין כסף. פעם מעבירים חלק

מהמשרה. תמיד יש תירוצים למה התכוונו, למה עכשיו לא העבירו. עכשיו יש הבטחה שיסדרו את זה.

ש: זאת אומרת אתה לא עובד של המועצה הדתית? אתה עדיין לא עובד שם?

ת: אני עובד, אני מקבל משכורת. אבל לא מקבל את כל המשכורת ביחד. ב-98' יש חודשים שלא קיבלתי, קיבלתי חלק מהמשכורת. ב-99' גם כן אותו הדבר. יש הבטחות שכל מה שמגיע לי אני אקבל במכה אחת. אבל אולי יש איזו פוליטיקה. אולי שייך לפוליטיקה.

ש: המקומית?

ת: המקומית בחולון. אולי לא יודע מה.

ש: בכל אופן אתה עובד של המועצה?

ת: יש ותק שצריך לקבל משכורת ולקבל מקום במועצה.

ש: אז אתה לא יושב שם?

ת: אני לא יושב. אני עכשיו ממשיך להיות בבית.

ש: כן, ויוצא לחתן אנשים

ת: יוצא לחתן ויוצא בר-מינן חס וחלילה אם יש ניחום אבלים וביקשו ממני, אני מוכן לעזור.

ש: עוד שאלה שנזכרתי שרציתי לשאול אותה. אתה בטח יודע שתמיד מסוריה היו יוצאים לריפוי בכל מיני מקומות והיו מגיעים לארץ. ביניהם היה שותף לענין הזה מצליח שטאח פה מחולון. היה קשר? זאת אומרת אני יודע שהם הגיעו הנה וכאן מימנו להם את כל הריפוי באמצעות הג'וינט. הפעילות הזו שקשורה לשליחת האנשים היתה מתואמת איתך? ידעת עליה?

ת: אני ידעתי אבל לא מתואמת איתי. יש לפעמים אנשים שכתבתי להם מכתבים לציריך, לשבדיה ולצרפת ... ואני יודע גם מאיפה זה, ועזרתי להם.

ש: ידעת על הפעילות הזו שבסופו של דבר מגיעים לארץ?

ת: כן, ידעתי את הכל.

ש: בתור אחד שיודע ונמצא שם ... גם באו אליך שתעזור להם לממן את כרטיסי הטיסה אולי, את היציאה, את כל מה שקשור בזה?

ת: כל הזמן.

ש: כל הזמן?

ת: כן.

ש: ידעת?

ת: כן.

ש: מאה אחוז. עכשיו עוד שאלה שקשורה כאן לפעילות של העולים החדשים. אני יודע שיש מועדון של סלאח לוז, אתה בטח מכיר אותו, מזמן מזמן, והוא שם במועדון. לך יש נגיעה לענין הזה? אתה יודע, יש ועדת היגוי בעיריית חולון שנוגעת לקורסים החדשים, לפעילות החדשה?

ת: אני לא חושב שבמועדון עכשיו יש פעילות. זה רק בשם. יש מועדון, יש מקום, באים אנשים ומדברים ככה סתם.

ש: זה לא מקום ...

ת: זה לא מה

ש: מה שאתה חושב

ת: זה לא מה שמתאים לקהילה.

ש: ולמשל קורסים שעושים לעולים החדשים? פעם שמעתי מחשב, פעם ...

ת: יש כאלה דברים אבל לא

ש: יש לך קשר לגברת אסא בעירייה?

ת: כן.

ש: היא באה להתייעץ איתך בענין מה מתאים מה לא?

ת: כל הזמן היו בקשר איתי, כן. כל זמן שיש משהו, אנחנו בקשר.

ש: מה אתה מבחינתך כאיש מרכזי בקהילה, מה אתה מייצע להם? מה מציעים לעולים החדשים מסוריה?

ת: שימשיכו במנטליות שלנו, אם זה בקשר דתי אם בקשר רוחני. שימשיכו בתפילות שלהם

ש: לשמור את המורשת.

ת: את המורשת, כן.

ש: כלומר אתה מציע להם שאת כל הפעילות שלהם ...

ת: על החינוך הסורי.

ש: הצעת איזה קורסים מיוחדים שיעשו בשביל העולים החדשים?

ת: הכל קשור לכסף.

ש: נכון, זה ברור. אבל אם נניח יש להם משהו, מה אתה

ת: אם ישאלו, כן, יש כל מיני דברים. ברוך השם, בארץ לא חסר שום דבר. אם אתה רוצה לעשות משהו,

אתה יכול להגיע לכתובת, לאדם המתמחה בזה, זה לא קשה.

ש: מה שרציתי לשאול בעצם זה האם אתה יוזם כל מיני קורסים שיעזרו לקהילה להתאקלם ולהיקלט

יותר טוב? קורסים בעבודה, חינוך.

ת: כן. אני מציע הכל. אני תמיד עוזר ...

ש: אני מבין שאתה אומר לעצמך – אין לי תפקיד כזה שיכול להשפיע על אנשים שיעשו את מה שאני

חושב. לזה אתה מתכוון?

ת: כן. את זה אני משאיר למרכז.

ש: אתה רוצה עוד משהו, אולי משהו שלא שאלתי אותך? אולי אתה רוצה להעלות את זה? למשל לגבי

משה ששון, יש לך קשרים איתו? הוא נשיא ההתאחדות. יש איזה קשר איתו?

ת: תמיד יש קשר. למשל בחגים הרמתי לו טלפון, ברכתתי אותו בברכת שנה טובה.

ש: הבנתי. אז אולי משהו שלא שאלתי אותך, אולי אתה רוצה?

ת: לא, אני רק מחכה כמו שאמרתי לך לטכס שיתקיים בבית הנשיא. למה בחרתי את בית הנשיא? כי זה

סמל למדינת ישראל ולא שייך למפלגה. אני מקווה שהטכס יתקיים בקרוב ושנתחיל בהקמת המרכז.

ש: בעזרת השם.

ת: בעזרת השם. הכל בעזרת השם.

ש: לפני שאני מסיים, ממש תרשה לי עוד שתי שאלות. אחת – אתה כמנהיג ורב, אתה בטח יודע

שפוליטיקאים אוהבים אנשים מכובדים כאלה בעדה. לא ניסו לגייס אותך לפעילות פוליטית?

ת: פנו אלי כל מיני מפלגות.

ש: כל מיני?

ת: כן.

ש: בעיקר איזו?

ת: אתה יודע מה ... מפלגות כאלה יש ... לא חשבתי להיכנס לפוליטיקה. שאלו אותי פעם ואמרתי שאולי אני מתכוון להיות

ש: נשיא פעם?

ת: לא נשיא. שתהיה עוד מפלגה אחרת. זה לא מספיק.

ש: גם לא חשבת אף פעם לאחד את כל הסורים במפלגה אחת?

ת: לאחד כל הזמן אני חושב לאחד.

ש: כן אבל בכיוון המפלגתי אני מתכוון. יש לרוסים מפלגה

ת: אני יודע, אבל כל זמן שאין לך מרכז ואין לך משרד, אתה לא יכול להשפיע על האנשים. פה בארץ אם אתה רוצה להשפיע צריך להיות מרכז ומשרד שתהיה פעילות.

ש: כן. מה אני אגיד לך הרב חמרה! בכל אופן, כשדיברת על רוז'ה פינטו מצרפת מארגון "נס ציונה"

ת: מארגון "נס ציונה" שעשה הרבה גם כן למען הצלת היהודים בסוריה.

ש: חוץ מהראיון הזה שאתה נותן לי, נתת עוד ראיונות גם למכון בן-צבי. הראיון שם נגע לאילו נקודות? בעיקר לענין מה שקשור

ת: מה שקשור לקהילה. מה שקשור בקליטה וגם, בקליטה פחות

ש: כמעט ולא לפי מה שאני קורא.

ת: כן, כמעט ולא.

ש: חוץ מזה נתת עוד ראיונות שאולי אני יכול לראות?

ת: בזמנו כן, עיתונאים.

ש: לא בעיתון. של מכון אוניברסיטאי, מכון מחקר.

ת: לא. רק מכון בן-צבי.

ש: רק מכון בן-צבי.

ת: ופגישות.

ש: פגישות עם עיתונאים.

ת: כן. אנחנו נהיה בקשר.

ש: כן. יש לי בקשה. אני רוצה לסיים את הראיון ולהגיד לך שהעשרת אותי במידע כללי, מאוד חשוב לגבי העדה שבאמת היה חסר לי. גם לגבי כל מיני טענות שטענו נגדך. איך אומרים, סידרת לי את כל הענינים, הכל יצא בסדר. הרבה תודה לך על הראיון שנתת לי.

ת: אין בעד מה.

ש: תודה רבה לך.

ת: ברוך הבא.